

Novostravda

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Iznaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22. telef. št. 46-18. — Uprava: Knafličeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Delavska skupnost

Priobčujemo zadnji del pomembnega govora. gov.
dr. Joža Bohinjca na delegatskem zboru NSZ,
dne 10. novembra 1940 v Celju.

Mnogokaj bi bilo boljše, ako bi znali v gospodarstvem svetu bolje spoštovati in uvaževati socialni narodni in pa tudi gospodarski pomen delavskih družin. Zaščita teh družin je skrajno slaba, saj vidimo, da realne mezde delavca dosegajo komaj 60 odst. stvarnih potreb. Potreben je zakon o zaščiti družine. Jedro zakona mora tvoriti materialna zaščita, ker iz nje izvira kulturni in moralni napredek družin. Uvedba družinskih plač je nujno potrebna. Napačno je mišljenje, da je socialna politika samo stvar dobrih ljudi, pesnikov in pisateljev, univerzitetnih profesorjev, raznih navizev, da pa finančniki in gospodarstveniki že po bistvu in naravi svojega uveljavljanja ne morejo biti delavni v socialni politiki. To je usodepolna zmeta. To napačno mnenje je marsičemu nevšečnemu vzrok. Naša bodoča prizadevanja na polju socialno-političnih ustvarjanj bodo mogla biti popolnejša le, ako socialna politika ne bo samo stvar sentimentalnosti, ampak zadeva težke gospodarske stvarnosti, in zadeva narodne eksistence. Tak preokret v naših pogledih bo tudi delavsko družino dvignil na višjo socialno in kulturno raven.

Mi polagamo veliko važnost na mladi rod. Mladi rod ni okužen od gmotnih hotenj in uživanja. Njemu je sreča naroda vendarle najvišji ideal. V mladem rodu vro nove misli in novi nazori. Vemo, da bo v mladi generaciji tudi delavstvo dobilo svojega boljšega in vztrajnejšega zaščitnika. Posebno veliko upanja polagamo na akademsko mladino. Danes ta mladina stoji še precej ob strani. Prav bo, ako z vsemi silami poseže v razvoj narodnega delavskega pokreta in s tem v razvoj nove socialne politike v narodu in v državi.

Srečna želja vsakega kulturnega človeka, pa naj pripada kateremukoli narodu, je, da bi krvave vojne izločili iz človeške zgodovine. Vojna naj bi ostala samo še spomin na barbarske čase. Pozdravljamo vse načrte in vse nazore, ki nesebično streme za tem ciljem. Odobravamo tudi ideje o velikih gospodarskih prostorih, toda samo pod enim pogojem. Naš narod in naša država morata v tem gospodarskem prostoru ohraniti svojo politično in kulturno svobodo in samoniklost v vseh smereh človekovega izživljanja. Odklanjati moramo kakoršnokoli nadoblast ali vodstvo. Soglašamo samo s takim gospodarskim prostorom na širši ploskvi, v kateri bodo pravice narodov in držav enako vredne. Mi priznamo staro resnico, da je le na veliki široki ploskvi ugodnejša ureditev gospodarskega življenja izvedljiva. Na taki ploskvi je lažje mogoče izjednačevanje slabih in dobrih gospodarskih pojavov. Iz tega razloga ostanemo mi navdušeni poborniki jugoslovanske državne skupnosti in jugoslovanske gospodarske celote in zlasti enotnosti jugoslovanske socialno politične zakonodaje. Po našem mnenju država ni ničesar drugega kot povezanost enakih duš in src z namenom, da te duše ustvari srečne na osnovi skupnih gospodarskih prizadevanj brez kakršnihkoli izkoriščanj ali izigravanj.

Radi svojega narodnega in jugoslovanskega programa smo tudi pristaši najtesnejše vsedrjavne delavske skupnosti in prijatelji enotnega delavskega pokreta, ki naj bi ostal prost vsake politične spekulacije in v vseh svojih hotenjih svoboden in neodvisen. Brez enotnega delavskega strokovnega pokreta ni enotnega gospodarstva. ni enotne zakonodaje, ni svobode v gospodarskem izživljanju in tudi ni svobode v duhovnem življenju. Narodno strokovna zveza ima pravico in dolžnost klicati vse zdrave sile v delavskem strokovnem pokretu k skupnosti in k strničnosti na osnovi jugoslovanske narodne delavske solidarnosti. Mi smo za narodno vzgojo delavcev veliko storili, naši uspehi na polju socialne zaščite delavcev so veliki, naši naporji so nesebični in uspešni, zato je naš klic po delavski vsedrjavni solidarnosti upravičen in prost vsake spekulativne primesi. Mi odklanjamo vse, hočemo samo skupno delo in skupne uspehe.

Narodno strokovna zveza je bila v borbi za delavske pravice vsestransko agilna, aktivna, nesebična in velika po svoji duhovni orientaciji, politični zrelosti in umirjenosti. Ponosno stojimo na prelomu zgodovine, zavedaioč se, da se okoli nas vedno tesneje in vedno številneje zgrinja slovenski delovni človek. ki gleda na dogodke časa resno in skrbno brez postranskih namenov in hotenj. Mi smo pokazali vso svojo nesebičnost, izogibali smo se laži in hinavščin, ker smo dobro vedeli, da s takimi sredstvi moremo dosežati le trenutne uspehe. Da je naš pokret zdrav in potreben dolga zveza napredek naših organizacij, ki smo ga dosegli pri nebroj ovirah in težavah. Smatramo, da smo zaslužili priznanje in pomoč narodne javnosti in pa tudi spoštovanje in uvaževanje oblasti. Gospodarstveniki morajo priznati, da smo mi na probleme gledali vedno z vidika vsenarodnih koristi, priznavajoč resnico, da je gospodarska stvarnost vedno lažja kot želja in potreba. S tem hočemo reči, da naše zahteve ne osrožajo gospodarskega napredka in da je zato spoštovanje naših organizacij tudi v interesu gospodarskega napredka našega naroda.

Mi s skrbjo gledamo v bodočnost. Težke brige nam navdaja razvoj gospodarskih prilik. Bojimo se, da bo Slovenija utrpela mnogo gospodarske pretresljajve. Ustvariti moramo z nesebično sodelavstvom vseh trden slovenski gospodarski program, ki naj bo stvar vseh Slovencev in ne političnih strank. Slovenski gospodarski program pa moremo ustvariti samo v okviru jugoslovanskega gospodarskega programa. Naš jugoslovanski in slovenski gospodarski program naj bo izdelan na načelih novega gospodarskega reda in na načelu večjega gospodarskega prostora, v katerem naj bo gospodar jugoslovanski narod. Slovenijo razjeda strašna prenasličnost kmečkega prebivalstva in slovenskega razumnštva. Tega dejstva se s stališča biološkega napredka naroda veselimo, toda naše veselje je pokvarjeno pri zavesti, da nam manjkajo sredstva za vzdržanje tega biološkega napredka. Skrbi nas bodočnost 2000 slovenskih visokošolskih dijakov in usoda 25000 slovenskih srednješolcev. Koga smemo danes kli-

Bilanca socialnega zavarovanja

Osrednji urad za zavarovanje delavcev je objavil bilanco o svojem poslovanju leta 1939. V sestav Suzorja spada 20 krajevnih organov, od katerih se nahajata v Sloveniji dva, in sicer OUZD in Trgov. bolniška blagajna. Lansko leto je v finančnem pogledu Suzor zelo slabo zaključih svoje račune, saj znaša letni primanjkljaj v celi državi 11.8 mil. din. Od 20 krajevnih organov, je 15 krajevnih organov pasivnih. Na Hrvaškem je imel aktivno bilanco le OUZD na Sušaku. V Sloveniji sta bila oba krajevna organa pasivna za okroglo en milijon dinarjev. Deficit Suzorja je v mnogem utemeljen vsled izjemnih razmer, v katerih živimo. Vsak pojav brezposelnosti pomeni naval na uradove ambulance, pomeni borbo članov za hranarino, ki je večkrat edina podpora, katero lahko dobi zavarovani član. Vsi člani s kroničnimi boleznimi, ki so v dobi gospodarske prosperitete zaposleni, so v gospodarsko neugodnih časih brez posla in iščejo pomoči pri bolniškem zavarovanju. V hrvaški banovini je bilo zavarovanih 238.806 članov (33.12 odst.) s povprečno zavarovano mezdo 26.47 din, v Sloveniji 110.046 članov (15.26 odst.) z mezdo 26.02 din, v Beogradu in ostalih krajih 372 tisoč 150 članov (51.62 odst.) z mezdo 22.33 din. Značilno je, da so izkazali uradi z manjšim številom članstva in z višjo povprečno zavarovano mezdo mnogo večje primanjkljaje, kot pa uradi z višjim številom članstva in z manjšo zavarovano mezdo. Od vseh dohodkov Suzorja se je izdalo 25.84 odst. za hranarino, za zdravila 14.36 odst., za administracijo 14.20 odst., za zdravnike 12.24 odst., za bolnice 11.89 odst., za sanatorije in kopalnice 6.86 odst., za ambulance 3.79 odst., za porodnice 3.58 odst., za zdravljenje zob 2.01 odst. in za pogrebne 0.83 odst. Bilanca Suzorja dokazuje, da se nahaja bolniško zavarovanje v veliki krizi. Nedavno povišanje prispevkov je poizkus, da se razmere v bolniškem zavarovanju sanirajo.

Sezonski delavci

Iz Nemčije so se pričeli vračati sezonski delavci. Tekom letošnjega leta je bilo naših sezonskih delavcev na novo zaposlenih 5000. Vsega skupaj je zaposlenih v Nemčiji naših delavcev 12000. Vsi sezonski delavci se ne bodo vrnili, ampak bodo še naprej zaposleni v Nemčiji. Poleg tega je Nemčija prevzela tudi večje število naših delavcev, ki so bili zaposleni na Francoskem. Po anketi, katero so izvedle naše oblasti, je 91.7 odst. delavcev izjavilo, da so bile delovne razmere v Nemčiji ugodne, 4.7 odst. delavcev je izjavilo, da so bile delovne razmere le delno ugodne in le 3.5 odst. delavcev ni bilo zadovoljnih z delovnimi razmerami.

cati na odgovor za usodo tega mladega rodu?

Naš trud v bodočnosti bo imel pred očmi potrebo ustvariti za vsakega posameznika v državi zavest varnosti in zadovoljnosti ter občutek enakovrednosti in spoznanje, da sta v zemeljskem življenju vendarle narod in država najvišji ideal, iz katerega mora in mora izžarevati sreča tudi za posameznika.

Deklaracija narodnega delavstva

Narodna strokovna zveza, ki v svojih edinicah združuje slovenske narodno zavedne in napredne delavce vseh strok in poklicev, se je za 1. december 1940 obrnila na slovensko gospodarsko javnost kot celoto in na vsakega posameznega delodajalca ter na vse, ki v teh usodnih dneh odgovarjajo za našo narodno bodočnost v svobodni jugoslovanski državi, s temle pozivom in tole prošnjo:

Dogodki nas nujno pozivajo k vsenarodni solidarnosti in enotnosti. Danes mora dobiti stvarno vsebinsko zahteva, da moramo delati vsi za enega, eden za vse!

Na prelomu zgodovine moramo ostati samo kot slovanska strnjena bratska skupnost. V usodnih dneh je odgovornost za srečno bodočnost naroda največja pri politični večini, najresnejša pri narodnem razumništvu in zelo usodna pri onih, ki razpolagajo z gmotno snovjo in s proizvodjalnimi sredstvi in tako vodijo narodno gospodarsko-socialno življenje in s tem ustvarjajo miselno razpoloženje ljudskih množic. Svoje odgovornosti se zavadata tudi delavec in nameščeneec. Časopisi so danes dobili take zgodovinske naloge, kakor jih še nikdar v preteklosti niso imeli. Vsakdo, ki se uveljavlja v javnem življenju in v javni upravi, mora vedeti, da ne služi samemu sebi ali svoji okolici ali skupini, temveč pojačano samo skupnosti naroda in velikim zahtevam časa. Neposredna preteklost raznih narodov in držav nas dovolj prepričevalno svari, po kakšnih potih narodi ne smejo hoditi. Po katastrofah je kes prepozen in tudi kaznovanje krivcev dogodkov ne preobrne in ne zavre. Živimo v vojni dobi, vojna doba pa zahteva brezpogojno tovarištvo, že vsaka sebična kretanja je veleizdaja.

Narodni delavci hočejo ponosno, vdano in vztrajno nositi težave razmer, ker vedo, da s takim zadržanjem služijo domovini, narodu in državi. S takim spoznanjem gledajo na veliki, ugodni čas ter na dolžnosti celote in posameznika v njem.

S takimi mislimi in pogledi zaskrbljeni, se v prvi vrsti obračamo na gospodarsko javnost, ki v današnjem družbenem redu odgovarja za socialno usodo stotisočev slovenskih ročnih in duševnih delavcev, s prošnjo, da v gospodarskem uveljavljanju ne vidi prizadevanja za svoje gmotno-gospodarske koristi, za ožji osebni dobiček, temveč samo sredstvo za zagotovitev gmotnega obstoja širokih ljudskih vrst. Zato morata v teh dneh pobuda in volja za konkretno socialno zaščito ležati pri gospodarstvenikih in njih poklicnih zastopstvih. Zaščita delavcev in nameščencev ne sme biti izraz stanovsko-razredne borbe, temveč slika narodne solidarnosti.

Tako bodo delavci avtomatično vključeni v narodno duhovno skupnost ter moralno usposobljenost, da prinašajo žrtve za obrambo domovine ter naših skupnih gospodarskih in socialnih koristi. Gospodarska javnost se mora preko svojih stanovskih zastopstev neprestano pozitivno zanimati za življenje in za duhovno razpoloženje delavcev in nameščencev ter z neprestanimi dejanji in ukrepi voditi sodobno podjetniško socialno politiko. Ta politika naj bo izraz stvarne odgovornosti za usodo delovnega naroda in živ dokaz globoke narodne zavednosti v vrstah slovenskih gospodarstvenikov, obenem naj dostojnejša počastitev prvodecembrskega praznika. Resnično patriotski duh mora priti do dejavne praktične veljave.

Delovni človek mora imeti v sebi zasidrano zavest o svoji enakovrednosti in enakopravnosti. V svojem strokovnem uveljavljanju ne sme biti oviran. Z delovno posadko mora biti vzdrževan neprestan osebni prijateljski stik, ki naj ustvarja pri vseh občutek usodne povezanosti vseh slojev in stanov v strnjeno enoto, ki pripravljena gleda skupni usodi v oči. Socialna miselnost mora biti v viharnih dneh tako učinkovita, kakor je močna materina ljubezen. Prepričani smo, da bo slovenska gospodarska skupnost z vso svojo moralno in kulturno veličino znala nosi-

ti odgovornost pred zgodovino. Vemo, da vsakdo spoznava, v kakšen razvoj gredo dogajanja v svetu. Na prvi december naj tako spoznanje posebno živo zagori, saj praznujemo spomin na borbe in na smrtno žrtve, da smo mogli vstati k življenju.

Vemo, da gospodarska javnost ne more preko noči preobraziti miselnosti, ki vlada v vsakdanjem življenju. Naše duhovno življenje v svojem prerajevanju še ni zavrelo do roba, na vseh straneh manjka socialne vzgoje in dejavne narodne zavednosti. Vsakdo je poklican, da najresnejše sodeluje pri preobrazitvi našega duhovnega življenja in pri jačanju skupnih narodovih življenjskih sil. Živa vera mora na vseh straneh plamteti, vsepovsod mora biti vedro razpoloženje in veselo upanje v oni dan, ko bosta narod in država neokrnjena izšla iz sedanjih viharjev. V tej vedrini se bo krepil tudi socialni duh, ki naj nad delovnim narodom bdi kakor božja milost. Tam, kjer je izkoriščanje, sovražstvo in borba med brati, pa božje milosti ni.

Letos ima praznik 1. decembra svojo posebno važnost in pomen. Ta dan naj nas notranje razgiblje in do dna prerodi ter okrepi v nas spoznanje, da je Jugoslavija tako lepa in dragocena, da je vredna vseh žrtev, posebno pa tudi, da je najboljša mati vsem, ki delajo in se trudijo.

Delavci in nameščenci vedo, da je 1. december, praznik zedinjenja, tudi veliki praznik socialne miselnosti in socialnega napredka, ki ga je ustvarila narodna država — in samo narodna država.

Prvi december praznujemo s prisego, da hočemo vse storiti, da bo strnjena narodnih sil vedno krepkejša in naš duh vedno odpornejši. Brez delavcev in nameščencev strnjena narodnih sil ni popolna in odporni duh bi bil oslavljen.

V Ljubljani, dne 1. decembra 1940.

Za Narodno strokovno zvezo:

Predsednik: **Tine Zupan, s. r.**

Poslovni podpreds.: **dr. J. Bohinjec, s. r.**

Tajnik: **Albin Jančar, s. r.**

Zanimive pritožbe

V »Deutsche Nachrichten«, glasilu Nemcev v Sloveniji, smo brali pritožbo, da so v velikih podjetjih na jezikovno mešanih ozemljih Slovenije, sestavljene vse delavstvu namenjene objave v slovensčini, čeravno je znaten del delavcev Nemcev. Pritožba je nerazumljiva, saj nimamo v Sloveniji nobene industrije, kjer bi bilo zaposlenih večje število Nemcev. Preko dvajset let imamo pri nas šole s slovenskim učnim jezikom in ne more biti nikogar, ki ne zna slovenskega jezika. Tudi starejši delavci, ki bi bili Nemci, so se lahko priučili slovenskemu jeziku toliko, da razumejo slovenske objave v tovarnah. Če niso znali slovenskega jezika, sploh službe niso mogli izvrševati. Gotovo pa je, da v nobeni industriji ni večje število Nemcev — delavcev, kot to trdi »Deutsche Nachrichten«. V nekaterih podjetjih je le malo število takozvanih inozemcev — strokovnjakov, ki so nemške narodnosti. Dolžnost teh je pa bila, da so se tekom desetletij naučili jezika naroda, pri katerem služijo svoj kruh. Radi malega števila inozemcev, ki se ne morejo prištevat med domače delavce, se pa vendarle ne bo izdajalo objav v tovarnah v drugem jeziku. Sicer bi pa bilo zanimivo, če bi »Neutsche Nachrichten« svoje pritožbe utemeljile z navedbo industrij, kjer del delavcev ne razume objav. Potem bi se takoj pokazalo, kako neumestne in neutemeljene so pritožbe.

**Postani in ostani
član Vodnikove družbe!**

Občinske aprovizacije

Prvotno je bilo določeno, da so samo večje mestne občine dolžne, da ustanove preskrbovalne ustanove, katerih naloga je, da na svojem področju preskrbe prebivalstvo z najnujnejšimi predmeti prehrane in kurjave, v prvi vrsti z moko (psenico), koruzo, mastjo, jedilnim oljem, čebulo, rižem, krompirjem, sladkorjem, s premogom in drvni. Sedaj je izšla banska odredba, s katero se dolžnost ustanovitve preskrbovalnih ustanov razširja na vse občine v dravski banovini in to brez izjeme. Občinske preskrbovalne ustanove morajo na lastna račun ali s posredovanjem trgovine ali zadružništva preko »Prevoda« (vrhovna banovinska ustanova za izvedbo poslov za preskrbo prebivalstva z življenjskimi potrebščinami) preskrbeti svoje občane z blagom. Obenem je dolžnost občinskih preskrbovalnih ustanov, da skrbje za nabavo in obnovo rezerv in pravilno razdelitev potrebščin med občane. Pravno občinske aprovizacije tvorijo predsednik občine in trije do šest članov. V odboru so zastopani tudi potrošniki. Pričakovati je, da ne bo nobenega odbora, kjer ne bi imeli tudi delavci svojega zastopnika. Občina pritegne v odbor gospodarska podjetja (industrije), da sorazmerno s potrebami svojega delavstva prispevajo, če že sama niso ustanovila industrijskih aprovizacij. Pričakujemo, da bodo vsaj vse večje industrije ustanovile svoje lastne aprovizacije, kot to ministrska uredba predpisuje. Mislimo, da bo obveza industrijskih podjetij glede aprovizacije delavstva prišla mnogo bolj do veljave, če bodo morala podjetja v lastnem delokrogu in z lastnimi sredstvi izvesti aprovizacijo za svoje delavstvo. Tudi se bo lažje ugotovilo, ali je delavstvo posameznih podjetij zadostno preskrbljeno z življenjskimi potrebščinami, ali ne. Končno določa banska odredba, da se pri sreskih načelstvih ustanovi sreski preskrbovalni odbor, ki izda predlog oskrbovalnega načrta za vse občine sreza. Na vsak način bi pa morale vsaj večje industrije, ki imajo lastno aprovizacijo, biti zastopane tudi v sreskem odboru, da tako sproti lahko predlagajo zahteve, da se bo aprovizacija delavstva vršila v redu in nemoteno.

Novi mezdni razredi

Poročali smo že, da je minister za socialno politiko in narodno zdravje predpisal nove mezdne razrede za zavarovanje pri Suzorju. Delavska zbornica v Zagrebu je z ozirom na to priobčila, da novi mezdni razredi ne veljajo za banovino Hrvatsko, ker minister za socialno politiko in narodno zdravje ni pristojen, da predpisuje socialne dajatve na področju banovine Hrvatske. Delavska zbornica v Zagrebu dvomi, če se je dovoljno upoštevalo interese delavstva, ko se je zvišalo mezdne razrede. Delavska zbornica v Zagrebu navaja: Zavarovanje črpa svoje dohodke iz prispevkov, ki jih plačajo zavarovani člani in poslodavci. Ti prispevki se odmerjajo po primerjavi s skupnimi denarnimi podporami, ki jih dobivajo člani od zavarovanja in po primerjavi s stvarnimi stroški za zdravljenje in administracijo. Statistični podatki kažejo, da znašajo denarne podpore eno tretjino, a stroški za zdravljenje in administracijo okrog dve tretjini skupnih prispevkov delavskega zavarovanja. Potem takem bi dobili delavci od povišanih prispevkov eno tretjino več na podporah, dočim je neizvestno, če se je za ostale dve tretjini podražila administracija in zdravljenje. Če se niso stroški za zdravljenje in administracijo povišali v sorazmerju s povišanjem zavarovanih mezd, potem bi morali biti prispevki za delavsko zavarovanje v sorazmerju manjši od pravkar določenih. Pri tej svoji utemeljitvi pa zagrebška Delavska zbornica pozablja, da je bilo zadnja leta zavarovanje pasivno in da se hoče z višjimi prispevki pokriti izgube, ki so resno ogrožale socialno zavarovanje. Prav posebno so bili skozi vsa zadnja leta okrožni uradi na Hrvatskem zelo pasivni in imajo zato najmanj povoda, da ugovarjajo višjim prispevkom.

Politični pregled

Bolgarsko časopisje obširno piše o političnem položaju v posameznih balkanskih državah. Med drugim poudarja spet, da

Italija, Nemčija in Rusija ne žele, da bi se vojna razširila tudi na Balkan.

Tako piše časopis »Mir«, da bo Bolgarija nadaljevala svojo miroljubno politiko na Balkanu, ker je prepričana, da je takšna politika v zdajšnjem trenutku najumestnejša.

Na nedavni seji sobranja v Sofiji je med drugimi govoril zemljoradniški poslanec Mitar Iljev, ki je živel dolgo v tujini. Tudi on je zavračal izjave poslanca Dumanova glede Jugoslavije ter je med drugim naglasil:

Bolgarski narod smatra, da je treba pogodbi o večnem prijateljstvu med Bolgarijo in Jugoslavijo dati vsebino z medsebojnimi odstopitvami in spoštovanjem.

Upoštevanje volje in modrost naroda, da je vsak prepričan med dvema sosedoma nepotreben, sta jugoslovenski in bolgarski vladar sklenila to pogodbo o večnem prijateljstvu, ki sta jo enodušno odobrila bolgarski in jugoslovenski narod. Upoštevanje to narodovo voljo moramo nadaljevati politiko vzajemnega sodelovanja z Jugoslavijo.

V poročilih iz Carigrada prinašajo nekateri švicarski listi nove vesti o razgovorih predsednika sovjetske vlade Molotova v Berlinu.

Po švicarskih vesteh Italija zato ni bila zastopana pri berlinskih razgovorih, ker se Rusija ni hotela pogajati z osjo kot celoto.

Prav tako zagotavljajo švicarske vesti, da v nasprotju z drugimi vestmi v berlinskih razgovorih ni bilo govora o Daljnem vzhodu, pač pa so se razgovori Molotova z nemškimi državniki nanašali na položaj na Balkanu. Švicarske vesti pravijo, da je Molotov sporočil nemškimi državnikom, da nima Rusija nobenih bistvenih težav ob Egejskem morju, bila pa bi nasprotna vsakemu širjenju vojne na države, ki meje na Dardanele, Bospor in na Črno morje. Rusija v takem primeru ne bi mogla ostati nepristranska. Švicarski listi javljajo, da je prav zaradi takega stališča Rusije morala Nemčija opustiti misel, da bi šla s svojo vojsko na pomoč Italiji proti Grčiji. Hkratu je baje Nemčija posredovala pri turški vladi, naj Turčija ne poveča svoje pomoči Grčiji, ker bi bila sicer Nemčija primorana posredovati.

Ruski poslanik v Washingtonu Umanski je imel te dni s podtajnikom ameriškega zunanjega ministrstva Sumnerjem Wellesom pol-druho uro trajajoč razgovor.

Ko je bil prvi razgovor med članom ameriškega zunanjega ministrstva in predstavnikom Rusije izza potovanja ruskega zunanjega ministra Molotova v Berlin.

Sestanek je treba zaradi tega smatrati, kakor objavlja agencija Associated Press, kot dokaz obojestranske volje, da se ponovno poizkusi doseči tesnejše sodelovanje med Zedinjenimi državami in Rusijo. Vlada Zedinjenih držav je bila po potovanju Molotova v Berlin pripravljena na to, da se bo ruska politika v bodoče morda znatno preusmerila na stran Nemčije, vendar pa je medtem lahko z zadovoljstvom ugotovila, da Moskva tudi po berlinskem obisku ni izpremenila svojega dosedanjega načelnega stališča. Dopisnik agencije Associated Press ugotavlja nato, da je neposredno po razgovoru ruskega poslanika Umanskega z državnim podtajnikom Sumnerjem Wellesom napravil v ameriškem zunanem ministrstvu obisk tudi kitajski poslanik. V tej zvezi ugotavlja, da je Amerika verjetno še zmerom v enaki meri kakor včasih zainteresirana na podpiranju Kitajske in da v tem pogledu svojega stališča nasproti Japonski ni še nič izpremenila.

Sovjetski veleposlanik v Londonu Majski je bil te dni pri namestniku angleškega zunanjega ministra Butlerju. Majski in Butler sta ob tej priliki obravnavala baje samo tekoča vprašanja, ki zanimajo enako Anglijo kakor tudi sovjetsko zvezo

in se nista dotaknila predlogov, ki jih je pred potovanjem Molotova v Berlin angleška vlada predložila.

V govoru pred državnim zborom je izjavil ministrski predsednik Mackenzie King,

da je vojaški položaj Anglije zdaj boljši kakor ob zlomu Francije ali kdajkoli pozneje.

Mackenzie King je dejal dalje, da lahko samo angleška zmaga reši svet nesreče. Ministrski predsednik je opozoril, da bo vojna trajala še več let in da je pričakovati, da se bo vojno področje na svetu še razširilo. Z vsem tem pa Anglija že računa.

Sovjetska agencija Tass poroča iz Čungkinga:

Kitajski vojski se je posrečilo odbiti veliko japonsko ofenzivo,

ki se je 23. novembra začela v srednjekitajski pokrajini Hupeju. Japonci so najprej napredovali na več mestih, toda pozneje so Kitajci izvedli uspešen protinapad. Neki večji oddelek je bil obkrojen. Na obeh straneh, zlasti pa na japonski, je bilo v teh bojih mnogo žrtev. Po Reuterjevi vesti so se bitke vršile na 250 km dolgi fronti severnovzhodno od mesta Ičanga. Kitajci so se pred japonsko premočjo morali najprej umakniti s svojih prednjih postojank. Nato pa so v tridnevnih bojih Kitajci japonsko napredovanje ustavili. Naposled je bil izveden še kitajski protinapad. Kitajci so zajeli mnogo vojnega materiala. Cenijo, da so Japonci izgubili 12.000 mož, ki so mrtvi ali ranjeni. Maršal Čangkajšek sam je sporočil vest o veliki kitajski zmagi v posebnem govoru v Čungkingu. Japonska je hotela, je rekel maršal, da bi bila ofenziva uvod v podpis pogodbe z vlado Vangčingveja. Ta pogodba predstavlja samo košček navadnega papirja. Tokio bo s tem samo ojačilo sovraštvo Kitajcev do Japonske. Čangkajšek je priporočil kitajskemu narodu, naj na ta podpis pogodbe odgovori s tem, da podvoji odpor proti Japoncem.

Odbor bančnikov v ameriškem senatu je skupno s finančnim odborom poslanske zbornice

odobril sklep ameriške vlade, s katerim se Kitajski daje posojilo 100 milijonov dolarjev.

Finančni minister Morgenthau je med drugim izjavil: »Gledali bomo, da bomo to posojilo Kitajski izročili čimprej.« Zunanji minister Hull, ki je razložil podporo ameriške vlade Čangkajškovi vladi, je v zvezi s tem posojilom izjavil, da je to najmanj, kar more Amerika zdaj storiti za Kitajsko.

Tako zvani politični svet od Japoncev postavljene kitajske vlade v Nankingu je imenoval Vangčingveja, ki je bil doslej samo vršilec dolžnosti predsednika vlade, za pravega predsednika vlade. Hkratu javljajo,

da je Vangčingvej poslal maršalu Čangkajšku v Čungking nove japonske mirovne predloge.

Iz Čungkinga pa poročajo, da bo Čangkajškova vlada te predloge skoro gotovo zavrnila.

V Nankingu je bila slovesno podpisana prijateljska pogodba med Japonsko in Vangčingvejevo Kitajsko.

S tem je japonska vlada dokončno priznala Vangčingvejevo kitasko vlado, ki pa jo je sicer sama postavila. Zbujalo je pozornost, da je japonska vlada toliko časa odlašala s priznanjem Vangčingvejeve vlade. Temu odlašanju je bila gotovo vzrok japonska želja, da bi se Japonska le še nekako pogodila z vlado maršala Čangkajškega v Čungkingu. S tem, da je Japonska naposled le priznala Vangčingveja, je pokazala, da ne računa več na možnost sprave s Čangkajškom in da so še zadnji mirovni poskusi izjalovili.

Francoska vlada je v posebnem uradnem poročilu objavila, da

so se 23. novembra začele sovražnosti med Francosko Indokino in Siamom.

Na ta dan so francoske čete v obmejnem pasu trikrat zavrnilo napad siamskih čet, ki so poizkušale zgraditi pontonski most čez reko Caustung na ozemlju Francoske Indokine.

Nemška letala so izvedla v noči na 29. novembra

najhujši napad na Liverpool v dosežanjem poteku vojne.

Napad je trajal več ur. Vrženo je bilo zelo mnogo eksplozivnih, zažigalnih in petrolejskih bomb. Protiletalsko topništvo je po vesti Reuterja silovito streljalo, tako da mnogim nemškimi letalom ni uspelo dospeti na mesto. Kljub temu pa je bilo v mestu povročeno zelo mnogo požarov. Do jutra je uspelo vse požare pogasiti. Povzročena je bila tudi škoda na imetju. Več hiš je bilo zadeto. Bilo je tudi mnogo smrtnih žrtev.

Na grškoitalijanskem bojišču so se zadnje dni nadaljevali boji.

Grške vesti poročajo o novih uspehih.

Pravijo, da so grške čete na nekaterih mestih nekoliko napredovale. Okrog Premetija so grške čete zavzele nove postojanke in ujele večje število italijanskih vojakov. Grkom pomagajo Angleži s svojim letalstvom. Tako so angleška letala bombardirala Valono in druge albanske kraje, kjer so italijanske čete. Razen tega sodeluje z grškim tudi nekaj angleškega vojaštva. Kaže pa, da začasno morda ne bo večjih vojnih operacij v Albaniji, ker je zapadel visok sneg.

Kakor poročajo iz Kaira,

je položaj na bojišču v Afriki v glavnem nespremenjen.

Pri Kasali v Sudanu je prišlo te dni do manjšega spopada med angleškimi in italijanskimi četami. Kakor poroča Reuter, so Angleži ujeli večje število italijanskega vojaštva in uničili italijanski tovorni avto, pri čemer je bilo 11 italijanskih vojakov mrtvo. Malo pozneje je bil napaden italijanski motociklistični oddelek. Ujeti so bili trije italijanski vojaki in Angležem je padlo v roke sedem motociklov, mnogo vojaške opreme, več strojnih in drugih pušk in municije.

Zadne dni so

nemška letala spet zelo močno bombardirala razna angleška mesta,

tako Bristol, kjer so bombe napravile silno opustošenje ter terjale mnogo žrtev, dalje angleško pristanišče Southampton, London, Birmingham, Liverpool, Plymouth in druge kraje. Angleška letala pa so napadala Köln am Rhein, Bremen, pristanišča ob Rokavskem prelivu, razna letališča, ter Düsseldorf, Brest, Mannheim in druge kraje. Angleški napadi niso bili tako siloviti kakor nemški. Trpi pa pri teh napadih največ civilno prebivalstvo. Reuter poroča uradno, da so Angleži do 2. t. m. sestrelili nad Anglijo 3000 nemških letal. Angleži pa da so ves čas vojne nad Anglijo izgubili doslej 850 svojih letal, vendar pa se je 415 pilotov rešilo.

Nedavno je prišlo

do hude bitke med angleško in italijansko vojno mornarico.

Angleži pravijo, da je bila v tej bitki poškodovana samo ena angleška bojna ladja. Od granat in letalskih napadov pa so bile poškodovane italijanske ladje: 35.000 tonska bojna ladja vrste »Littorio«, tri križarke in dva rušilca. V zadnjih dveh tednih so poškodovali po tej vesti Italijanom štiri največje bojne ladje, pet križark in dva rušilca.

Dopisi

GORENJA VAS V POLJANSKI DOLINI. 8. decembra priredi Sokol v domu veseligr »Babilon«, ki bo vse razveselila. Ne zamudite! — Sneg, ki ga je bilo že precej, je hitro skopnel. Imeli smo tudi hudo povodenj, ki pa zdaj ni naredila škode.

V KMEČKEM HLEVU

Meščan je bil s svojo ženo na letovišču v vasi. Zakonski par si je ogledoval vaške zanimivosti in prišel tudi v hlev.

Med tem ko je kmet razkazoval meščanoma svoja lepa goveda, je mlad bik začel poskakovati in mukati.

»Zakaj pa se je tako razburil?« bi bila rada vedela meščanka.

»Nič se ne bojte«, je menil prostodušno kmet. »Bik misli, da je prišla v hlev nova krava...«

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. Za kg žive teže so se trgovali: v Kranju: voli in telice I. po 9, II. po 8,50, III. po 7,25, krave I. po 8, II. po 7, III. po 6,25, teleta I. po 10, II. po 9 din; v Mariboru: debeli voli po 8,50 do 9,50, poldebili po 7,50 do 8, plemenski po 8 do 10, bikli za klanje po 6,50 do 8, klavne krave debele po 7 do 8, plemenske po 7,50 do 8,50, klobasarice po 4,75 do 6,50, molzne po 7 do 9, breje po 6 do 7,50, mlada živina po 7 do 9, teleta po 9 do 12 din.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali: v Kranju: špeharji po 16 do 16,50, pršutarji po 13 do 15, v Mariboru: špeharji po 12, pršutarji po 11, v Šmartnem pri Litiji: povprečno po 11 do 12 din.

KRMA. V Kranju: lucerna 125 do 150, seno 125 do 150, slama 75, v Mariboru: seno 180, slama 85 din za 100 kg.

VOLNA. V Kranju: neoprana 68 do 72, oprana 84 do 96 din za kg.

KROMPIR. V Kranju 175 do 200, v Mariboru 200, v Trbovljah 175 din za 100 kg.

ZABELA. V Kranju: slanina 24 do 25, svinjska mast 26 do 28, v Mariboru: slanina 24 do 25, prekajena slanina 30 do 34, svinjska mast 28 din za kg.

SIROVE KOŽE. V Kranju: goveje 28 do 30, telečje 26, svinjske 10 din za kg.

SADJE. V Kranju: jabolka 4 do 10, v Mariboru: jabolka 4,50 do 5 din za kg.

MLEKO. V Trbovljah 3, v Kranju 2,50 do 3 din za liter.

SIROVO MASLO. V Kranju 48 do 52 din za kilogram.

JAJCA. V Trbovljah 2, v Kranju 2,25 din za kos.

MED. V Kranju 28 do 32 din za kg.

DRVA. V Kranju (trda) 140 do 150 din ku-
bični meter.
FIZOL. V Mariboru 700, v Kranju 700 do
1000 din za 100 kg.

Sejmi

- 9. decembra: Dobova pri Brežicah, Slivnica;
- 10. decembra: Sv. Jurij ob južni železnici (okolica), Metlika;
- 13. decembra: Žalec, Jurklošter (samo za goved), Trbegovci-Sv. Duh, Gorenji Logatec, Radovljica, Sv. Peter pod Sv. gorami;
- 14. decembra: Sv. Lovrenc pod Prožinom.

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 2. decembra v devizah (prve številke pomenijo službene tečaje, druge v oklepajih pa tečaje na svobodnem trgu):

1 angleški funt šterling za 174.57 do 177.77 (za 215.90 do 219.10) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din;

1 švicarski frank za 10.29 do 10.39 (za 12.71 do 12.81) din.

Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 446 do 447.50 din.

Drobne vesti

— Prijave za odmero zgradarine. V smislu zadevnih predpisov morajo v času od 1. do 31. decembra letos vložiti prijave za odmero zgradarine za davčno leto 1941. samo: a) novi davčni zavezanci, pri katerih se je začela davčna obveznost v teku leta 1940., b) stari davčni zavezanci, pri katerih se je zvišal dohodek od zgradb po stanju 1. decembra 1. 1940. za preko 25 odstotkov nasproti dohodku, od katerega je odmerjena zgradarina za davčno leto 1940., c) davčni zavezanci, pri katerih se je zmanjšal dohodek od zgradb po stanju 1. decembra 1. 1940. za preko 25 odstotkov nasproti dohodku, od katerega je odmerjena zgradarina za davčno leto 1940. Vsem ostalim davčnim zavezancem ni treba vlagati zgradarinskih prijav, ker je pravomočna odmera zgradarine za davčno leto 1940. podaljšana za davčno leto 1941.

DVA ČAROVNIKA

Gašper: »Snoči sem gledal čarovnika, ki je iz enega in istega kozarca natčil belo in rdeče vino.«

Melhijor: »To ni nič. Naša mlekarica zna napraviti iz enega litra mleka kar dva.«

Novice

* 140letnica rojstva največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna. Na Dne 3. decembra pred 140 leti se je rodil v kmečki hiši v Vrbi na Gorenjskem France Prešeren, po domače Ribičev France. Njegove pesmi niso imele veljave le v tedanjem času, temveč so obdržale svojo vrednost do današnjih dni, kar priča, da je bil Prešeren res velik pesnik.

* 140letnica rojstva Antona Martina Slomška. Dne 26. novembra je poteklo 140 let, ko je na Slomu pri Ponikvi zagledal luč sveta slovenski pisatelj in pesnik lavantinski škof Anton Martin Slomšek.

* Zahvala Bitolja knezu namestniku. V Beograd je prispelo posebno odposlanstvo iz Bitolja pod vodstvom tamkajšnjega župana Vlade Rizeviča in senatorja Jovana Altiparmakovića. Zastopstvo je bilo sprejeto tudi pri dvornem maršalu g. Antiću, katerega je naprosilo, naj sporoči knezu namestniku Pavlu hvaležna čustva bitoljskih meščanov za dar, ki ga je knez namestnik poklonil Bitoljčanom, prizadetim od bombardiranja.

* Izjava jugoslovensko-bolgarske lige. Jugoslovensko-bolgarska liga v Ljubljani je na seji 29. novembra v navzočnosti zastopnikov drugih lig te vrste iz Slovenije sklenila v zvezi z dogodki v Bolgariji podati javnosti tole izjavo: »Jugoslovensko-bolgarske lige so bile ustanovljene pred sedmimi leti z namenom, da na kulturni osnovi in z medsebojnim spoznavanjem pomagajo graditi lepšo bodočnost v odnosih med Jugoslavijo in Bolgarijo. Mnogoštevilne prireditve in medsebojni obiski v teh letih so pokazali, da vlada v vseh slojih naroda v Jugoslaviji in Bolgariji krepka volja, pozabiti temno preteklost ter v bratski slogi in sporazumu ustvarjati resnično bratsko skupnost. Ta volja niti danes ni omajana, močnejša je kakor kdajkoli. Usodna povezanost vseh balkanskih Slovanov nam narekuje, da jo še bolj krepimo, kajti edino na ta način bomo prenehali biti igračka kogarkoli. Zato jugoslovensko-bolgarske lige v Sloveniji najostreje obsojajo vsak poizkus, skaliti prijateljske in bratske odnose med Jugoslavijo in Bolgarijo. Slovenci, Hrvati in Srbi smo v Jugoslaviji povezani v nerazdružljivo celoto in vsaka žalitev ali napad na enega izmed delov te celote enako močno odmeva pri vsakem izmed njih. Odločni odpor v bolgarskem narodu proti dogodkom, ki jih je povzročil nepre-

VELIKA
BLASNIKOVA
PRATIKA
1. izdaja
1947

F. Gobey:

Umor na plesu

21

»Jaz se z gospodom Darcyjem ne bom bil. Med svojimi bolnicami sem želel imeti tudi gospodično Orcivalovo. Ko sem zvedel, da je ona pretrgala svoje razmerje z njim, sem prišel na neumno misel, da sem se poslužil njegovega imena. Recite mu, prosim, naj mi to neodpustljivo neumnost oprostí.«

»To ga morate prositi pismeno.«
»Kar narekujte mi, prosim! Vse bom napisal, kakor želite, samo da ne bo dvoboja.«
»Dvoboja ne bo. On se bo zadovoljil z vašim pismom. Sodim pa, da vas poslej tudi pozdravljaj ne bo več.«

Stotnik je vstal in začel hoditi po sobi.
»Povejte mi,« je potem spet začel, »ali tudi vaš prijatelj Simancas zdravi nervozne ljudi?«

»Simancas? Ne razumem vas.«
»Tisti pijanec, ki je bil prej pri vas, je rekel, da tudi njega pozna.«
»Šalite se.«

»Nikakor ne. Tisti pijanec je celo rekel, da se ne bo vse gladko končalo. Pretil vam je celo s policijo.«

»Saj ste morali uvideti, da je vse nezmisljeno. Tak izgubljenec...«

»Kakšen izgubljenec, kakšen norec? Rekel je, da bi lahko spravil v zapor ali v izgnanstvo sebe in še dva druga.«

»Nor je, dragi gospod stotnik.«
»Pa ga pošljite v norišnico!«

V tem trenutku je nekdo potrkal. Vrata so se odprla in v sobo je stopil general Si-

mancas, ki je bil zelo osupel, ko je zagledal v zdravnikovi družbi stotnika Nointela.

»Dober dan, gospod general,« je vzkliknil Nointel, toda Simancasu niti roke ni ponudil. »Zahvaljujem se vam za pismo in veselil me, da vas vidim čilega in zdravega.«

»Markiza Barancosova me je prosila, naj vas obvestim, da ne sprejema.«

»Uboga markiza! Ali je mar hudo bolna, gospod general?«

»Da, precej hudo. Zato sem tudi prišel po prijatelja Galmierja.«

»Da jo reši nervoznosti? ... Da, da ... toda nikari ne mislite, da sem tudi jaz prišel sem po zdravniške nasvete. Vprašat sem prišel gospoda doktorja, zakaj je zadnji torek obiskal Julijo Orcivalovo. No, saj res, tudi vi ste bili tisti dan pri njej.«

»Jaz? Prisegam vam...«

»Ne prisegajte, ker vse vem. Bili ste pri njej, da bi zvedeli od nje nekaj o svojem prijatelju Goliminu.«

»Gospod stotnik, kaj vendar mislite! Jaz...«

»Ni vredno tako govoriti. Še nekaj bi vas rad vprašal.«

»Ali me mislite zasliševati?«

»Morda...«

»Gospod ... dovolite ... tega ne razumem.«

»Tako vam bom vse pojasnil. Ali poznate nekega kapitana Crozona?«

Simancasa je streslo.

»Crozon je oženjen,« je nadaljeval Nointel. »Dve leti ga ni bilo doma. Njegovo ženo

je zapeljal vaš prijatelj Golimin in ona je menda tudi rodila.«

»Kaj me to briga? Ne razumem vas.«

»To se mi pa čudno zdi. Vedite, da se je našel ničvrednež, ki je o tem obvestil Crozona. Ta ničvrednež je bil Goliminov dober znanec. Kaj pravite na to, gospod general?«

Američan je kar onemel.

»Ničvrednež je potem, ko se je Golimin obesil, pisal kapitanu Crozonu, da sem bil tudi jaz ljubček njegove žene. Mislim je pač, da bom jaz v dvoboju s Crozonom, ki je dober mečevalec, padel. Kaj pravite, general, o tej spletki?«

»Da je morda samo plod vaše domišljije.«

»Motite se. Temu ničvrednežu se niti sanjalo ni, da jaz že dvanajst let poznam Crozona. No, kaj vam je, gospod general? In moj stari prijatelj Crozon mi je prinesel pismo tega ničvredneža. Prosil me je, naj obrekovalca poiščem, ker ga bo ubil, čim ga dobi pred oči. In če se to njemu ne bi posrečilo, mi lahko verjamete, da bi jaz storil isto.«

»Čisto prav,« se je posilil general z odgovorom.

»Torej ste tudi vi mnenja, da moram Crozonu ustreči, če vas hoče poslati na drug svet.«

»Kako? Kaj naj to pomeni?«

»To pomeni, da ste bili tisti nesramni obrekovalec vi!«

»Gospod stotnik, ta šala...«

»Ali želite, da vam pokažem vaše zadnje pismo? V žepu ga imam. In nabit revolver imam tudi s seboj.«

»Dobro. Na razpolago sem vam.«

»Torej priznavate...«

mišljeni govor v bolgarskem sobranju, potrjuje, da je naša pot pravilna, da je naše dosedanje delo že rodilo uspehe in da je misel bratstva in sloge pognala globoke korenine v naši in bolgarski javnosti. Vse to nas izpodbuja k še močnejšemu delu za ohranitev bratskih odnosov med Jugoslavijo in Bolgarijo in k miru med vsemi balkanskimi narodi.

* **Nov način peke kruha.** Referat za kontrolo cen pri banski upravi je predpisal na podlagi člena 7. uredbe o ukrepih s kruhom naslednje predpise o peki kruha v vseh pekarnah dravske banovine. 1. V vseh pekarnah dravske banovine smejo peči razen ljudskega kruha tudi kruh iz 75 odstotne krušne pšenične in 25 odstotne turšične moke. Do 31. decembra smejo peči tudi kruh iz moke, ki ima 75 odstotkov bele pšenične moke in 25 odstotkov turšične moke. 2. Za primer pomanjkanja krušne in turšične moke smejo pekarnice peči do 31. decembra z izjemo predpisov člena 7. odstavka 1., uredbe o ukrepih za preskrbo prebivalstva in vojaštva s kruhom, tudi iz same bele moke. 3. Kruh iz krušne in turšične moke sme biti naprodaj v kosih, ki tehtajo kilogram po 5 din. Kruh iz bele pšenične in turšične moke sme biti naprodaj v kosih, ki tehtajo 80 dkg, po 6 din, kruh iz same bele pšenične moke sme biti naprodaj v kosih, ki tehtajo po 96, 48, odnosno 24 dkg, po 8, 4 in 2 din. 4. Prekrški te uredbe se kaznujejo po členu 3. uredbe za kontrolo cen. Novi predpisi o peki kruha so bili uveljavljeni 27. novembra.

* **30letnico poroke** sta praznovala v Kamniku g. Jože Birk in njegova žena g. Zofka. Spoznala sta se v Ameriki, kjer sta se tudi pred 30 leti v Clevelandu poročila. Dolgo vrsto let sta nato živela v Clevelandu, kjer sta imela gostilno. V Kamniku, kamor sta prišla pred približno šestimi leti, sta si ustanovila svoj dom in v njem prijetno urejeno gostilno, ki jo Kamničani prav radi posejajo. Še mnoga leta!

* **Take reči bi se ne smele dopuščati.** Iz Konjic pišejo: V bližini Konjic ima veliko posestvo neki tuji državljani. Razežna polja in vinograde mu obdelujejo za majhen denar naši ubožni dninarji. Delovni pogoji teh ubožcev do delodajalca niso nič kaj rožnati. Kljub temu, da je gospodar slab plačnik, se mu je aprila posrečilo dobiti viničarja, ki je nekaj časa pridno zahajal na delo. Ker mu pa ni odšel zaslužene mezde, je bil prisiljen iskati si zaslužka drugje. Gospodarju pa to ni bilo po volji in je viničarju odpovedal v

jeseni stanovanje, čeprav mu ni plačal za delo. Celo sodno ga je začel odganjati iz viničarije. Med tem je viničar moral na orožne vaje, s katerih se je nedavno vrnil. Pred kratkim pa so gospodarjevi hlapci viničarjevo pohištvo znosili iz poslopja ter ga tako postavili na cesto. Vprašamo se: Ali je sploh še kdo, ki ima toliko moči, da bi varoval ubogega delovnega človeka? Kako si upa tujec uganjati z našimi ljudmi take burke?

* **Srbi, Hrvati in Slovenci smo enega duha.** V beograjskem narodnem gledališču so priredili slavnostno akademijo, katere čisti dobiček je bil namenjen Bitoljcem, ki so utrpele zaradi bombardiranja veliko škodo. Akademijo je priredilo Društvo južnih Srbijancev, ki žive v Beogradu. Predsednik tega društva g. Radoslav Dimić je ob tej priložnosti imel govor, kjer je med drugim dejal: »Da je naš narod v razmeroma tako kratkem času prihitel na pomoč Bitolju, je najboljši dokaz, kako so vsi kraji Jugoslavije usodno povezani med seboj v dobrem in slabem. Krvavo začrtane meje Južne Srbije so svete, kakor so svete vse meje naše obširne domovine Jugoslavije. Triglav nikdar ni bil bližji Kajmakčalanu. Srbi, Hrvati in Slovenci nikdar niso bili bolj enega duha v ohranitvi miru, svoje neodvisnosti in svojih meja.«

* **Nov grob v Julijski krajini.** V Kronbergu pri Gorici so pokopali go. Uršulo Komelevo, ženo daleč okrog znanega gostilničarja g. Franca Komela. Pokojnica je dossegla lepo starost. Bila je skrbna gospodinja, ki je znala dobro postreči svojim gostom. Rajniki bodi ohranjen blag spomin!

* **Vseposod hud mraz.** Vremenski preroki so nedavno napovedovali, da se nam letos obeta izredno huda zima. Kaže, da se niso zmotili. Že zdaj prihajajo z vseh strani sveta poročila o hudem mrazu in celo o silnih snežnih viharjih. V Washingtonu v Ameriki so imeli te dni kar 20 stopinj mraza.

* **V Bohinju je dekle ujele orla.** Pretekli petek popoldne se je zatekel v bukove na Rudniku nasproti vasi Polju v Bohinju planinski orol. Spreletaval se je po drevju in nekemu pogumnemu dekletu se je posrečilo orla ujeti. Na veliko začudenje so ugotovili, da se je bil kralj planin ujel za desno nogo na skobec. Siromak je prinesel skobec s seboj bogve odkod.

* **Usoda Hrvatov in Srbov je neločljiva.** »Hrvatski dnevnik« posveča uvodnik odnosom med Hrvati in Srbi. V uvodu hvall moderno državniško politiko kneza namestnika Pavla in predsednika dr. Mačka, ki sta omo-

gočila sklenitev sporazuma. Nato nadaljuje: »Srbi in Hrvati žive pomešani med seboj. V notranji politiki so često nastajali zaradi tega hudi spori in nesporazumi. V zunanji politiki pa je dala prav ta pomešanost velike uspehe ter sili Srbe in Hrvate, da postavljamo splošne skupne koristi na pravo mesto. Srbi ne morejo ostati brez zanimanja za hrvatsko narodno ozemlje, ker živi na njem znaten del njihovih rojakov. Prav tako pa ne morejo biti Hrvati brez zanimanja za ostala ozemlja naše države, ker na njih žive številni pripadniki hrvatskega naroda. Srbi in Hrvati spadajo med male narode, za katere je vsak kotiček dragocen. Združeni v skupni zajednici imajo Srbi in Hrvati zavarovano možnost svojega nacionalnega obstoja.«

* **Suho sadno drevje sekajo.** Iz Slovenskih goric pišejo: Mnoga sadna drevesa, prizadeta od hude zime, so shirala šele poleti, nekatera celo ob koncu poletja. Prizadeta so predvsem žlahtnejše sadne vrste. Pravijo, da se bo to ali ono drevo, prizadeto od pretekle zime, posušilo morda šele prihodno pomlad.

* **Gluhonemi nastopijo v Sevnici, Krškem in Žalcu.** Po uspelih nastopih v Zagrebu in Ljubljani, kjer so gluhi igralci nastopili v okviru proslave 40letnice obstoja ljubljanske gluhonemnice, bo društvo gluhonemih priredilo pod vodstvom strokovnega učitelja g. Vinka Rupnika v soboto 7. t. m. ob 20. uri nastop v Sokolskem domu v Sevnici, v nedeljo 8. t. m. ob pol 11. uri dopoldne v Sokolskem domu v Krškem, a v soboto 14. t. m. ob 20. uri v Sokolskem domu v Žalcu. Namen vseh teh nastopov je naši javnosti že znan, saj so prav pri njih spoznali dušo gluhonemega s prave strani in vrednost njihovega šolanja po zavodih. V uvodu nastopi gluhi govornik, potem pa gluhi igralci v dveh enodejankah. Prebivalstvo Sevnice, Krškega in Žalca opozarjamo na ta gostovanja s prošnjo, da pridno seže po vstopnicah, ki se bodo prodajale po hišah.

* **Smrtna nesreča pri gradnji poslopja v Celju.** Stavbišče poleg starega poslopja okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Vodnikovih ulici v Celju, kjer gradi tvrdka Zidarski mojstri iz Ljubljane temelje za novo uradno poslopje urada, je bilo v soboto proti večeru pozorišče hude nesreče. Delavci so na tem prodnatem stavbišču izkopali globoke, z lesenimi opaži zavarovane jarko za gradnjo temeljev. V soboto popoldne je poltr Nemeč naročil delavcem, naj ob 15. prekinejo izkopavanje zemlje v kotu med staro hišo okrožnega urada in poslopjem trgov-

»Ničesar ne priznavam.«
»Prosim vas, da se ne igrate z besedami.«
»Ne bi se rad pobijal s človekom, ki ga spoštujem.«

»Ki pa vas ne spoštuje. Sicer pa dam tudi vam priložnost, da se lahko ognete temu in vsemu drugemu, česar se tako zelo boji vaš pajdaš Galmier.«

Zdravnik in general sta se spogledala.
»Kaj pa predlagate?«
»Kratko premirje,« je odvrnil Nointel. »Oha sta bila Golimnova tovariša. Vedela sta za njegovo razmerje s Crozonovo ženo in želela sta, da bi Crozon Golimnina ubil, ker sta se bala, da bi vaju izdal.«

»Nekoč sva bila v zaroti proti peruanski republiki. Golimnini bi naju bil lahko izdal najinim sovražnikom.«

»Pustita zdaj politiko! Vsilila sta se tudi k markizi Barancosovi. Bogata je in pri njej bi se vama dobro godilo. Ko pa sta zvedela, da misli ona tudi mene sprejeti, sta se spomnila načina, kako vaju pri njej ne bi mogel motiti. Crozon naj bi me spravil na drug svet...«

»Gospod, motite se... Markiza...«

»Vem, kaj govorim. Zdaj vama bom povedal pogoje, pod katerimi vaju ne bom izdal Crozonu in drugim. Če jih bosta sprejela, bom molčal, kakor da se ne bi bilo nič zgodilo. Zahtevam najprej, da me ona pokliče najpoznejše v dveh dneh na ples ali pa na lov.«

»Gospa Barancosova vas bo povabila...«

»Čakajte, to je šele prva točka. Druga točka je naslednja: od danes naprej kapitan Crozon ne bo sprejel nobenega pisra več.

Prvo novo pismo bi vama utegnilo biti usodno. Tretjič: kje je otrok Crozonove žene?«

»Ne veva.«
»Z besedo na dan! Kje je Crozonova rodila?«

»V hiši neke babice v Rožni ulici.«
»Kdo je otroka sprejel?«

»Dojilja, ki pa je skrila vse sledove za sabo.«

»Kdaj je otroka dobila? Preteklo soboto?«

»Ne, v nedeljo.«

»In kako se tista ženska imenuje?«

»Gospa Momierjeva. Toda ime najbrže ni pravo.«

»Naš dogovor torej velja, a za jamstvo zahtevam pisemce, oziroma vabilo markize Barancosove. Pustil vaju bom v miru, če dogovora ne bosta prekršila. Kam se pride skozi tale vrata, gospod doktor?«

»Na ulico.«

Galmier je vrata hitro odprl in stotnik je brez pozdrava odšel. Samo rekel je še:

»Tistega pijanca vam ne priporočam. Preveč klepetav je. V nesrečo bi utegnila zabresti zaradi njega.«

Doktor je samo prebledel. Nointel pa je med potjo premišljeval:

»Darcy bo danes lahko z menoj zadovoljen. Uzde so v mojih rokah. Lopova bosta sicer najbrž zasnovala kakšno novo svinjarijo proti meni, toda le na skrivaj, ne javno. Markize še ne morem prijaviti. Še kakšnega dokaza proti njej bom potreboval. Toda vsaj pri Crozonovih bo zdaj mir. Vem, kaj vse je delala Berta tisto noč. Zvedel bom, kje je dojilja in bom potem vsaj lahko materi povedal, ali je otrok živ in zdrav. Zdaj pa moram vso svojo pozornost posvetiti najprej markizi.«

XII.

Minilo je osem dni. Cel vek za tiste, ki upajo, in za tiste, ki trpe.

Gaston je upal, Berta je trpela.

Še zmerom je bila v zaporu. Trikrat so jo še odvedli k preiskovalnemu sodniku, a odgovarjala je na vsa njegova vprašanja samo s solzami. Od ljudi ni ničesar več pričakovala. Samo na boga je še upala, ker bog bere v človeških srcih.

Gaston je trpel na drug način. Zasovražil je svet in govoril je le še s svojim stricem, z gospo Cambryjevo in z Nointelom. Toda Nointel mu ni hotel zaupati vseh svojih odkritij, tako da je Gaston že začel sumiti v njegovo iskreno prijateljstvo.

Neko sredo okoli enajstih zvečer se je Gaston pripravil za ples pri markizi Batancosovi. Markiza ga je povabila z zelo ljubeznivim pisemcem, toda on na to pisemce ne bi bil niti odgovoril, če hkrati ne bi bil dobil še dveh drugih pisem.

Prvo mu je bil poslal Nointel in glasilo se je:

»Dragi moj Gaston! Nocoj pridi vsekar na ples k markizi. Tudi jaz bom tam. Vse se razvija tako, kakor se mora. Pridi, ker je tvoja navzočnost nujno potrebna.«

Drugo pismo mu je bil poslal stric Roger, preiskovalni sodnik:

»Dragi nečak! Nocoj bom odvedel gospo Cambryjevo na ples k markizi Barancosovi. Prvič po tisti nesreči, ki se tudi tebe tiče, pojdem spet v družbo. Glede moje ženitve z njo je že vse do-

ca Meštova. Polir se je ob 16. odpeljal v Ljubljano, dva delavca, in sicer 39letni Janez Pirc s Planine pri Sevnici in 37letni Karel Oblišar iz Skal pri Velenju pa sta hotela izkupati jarek na omenjenem mestu do konca. Ko sta odkopavala zemljo v globini med dvema opažema, se je nenadno zrušila sosedna velika plast zemlje ob hiši trgovca Meštova, predria opaz in zgrmela v jarek. Oblišarja je zasulo do vratu, na nesrečnega Pirca pa se je vsula tri metre debela plast. Na kraj nesreče so takoj prihiteli tam zaposleni delavci in se lotili reševalnih del. Prišli so tudi vodja mestnega tehničnega oddelka inž. Pristovšek, inž. Brodnik, ki opravlja pri stavbi posle nadzornega inženjerja, mestni cestni nadzornik Javornik in osebje policije. Oblišarju, ki je bil pri zavesti in je hudo stokal od bolečin, je dal zdravnik dr. Drago Mušič nekaj ruma in vbrizg za lajšanje bolečin. Po eni uri so delavci izkopali Oblišarja. Ponesrečenca so prepeljali v bolnišnico. Delavci so marljivo kopali dalje in so našli Pirca, seveda mrtvega. Pirc je bil poročen in zapušča nepreskrbljene otroke. Vsi so ga cenili kot marljivega delavca.

* **Samomor mladega delavca.** Nedavno je skočil pod vlak dolgoletni tkaninski delavec tvrdke Gerkman Ciril Knez, po rodu iz Celja. Že pred več tedni je zapustil službo v laški tvornici in si poiskal drugo v Mariboru, ki bi jo moral te dni nastopiti. Vzroki za njegov obupni korak niso povsem znani. Bodi mu ohranjen blag spomin!

* **Mrtveca so našli.** Nedavno so našli idrijski rudarji, ki so v zgodnjih jutrnjih urah šli v jamo na delo v bližini mosta, ki drži k rudniku, moško truplo. O žalostni najdbi so obvestili orožnike. V mrtvecu so spoznali 62letnega Leopolda Vončino z Vojskega. Ugotovili so, da je smrt starega moža povzročila nesreča.

* **Velik vlom v Sori.** V Sori so tatovi vlomili v trgovino Filipa Lavriše, ki jo ima v najemu Lovrenc Oblak, in odnesli za 15.000 din najraznovrstnejšega blaga. Orožniki vrše preiskavo in je upati, da bodo ptički kmalu v kletki.

* **Obširna obtožnica proti razbojniku Hacetu.** Državni tožilec v Ljubljani g. Branko Goslar je preučil obširne spise in zdaj končno sestavil proti razbojniku Antonu Hacetu iz Podcerkve obtožnico, ki obsega nad 50 s strojem pisanih strani. Od tega 34 strani samo našteva njegove zločine. Poleg Haceta bo prišlo na zatožno klopi še devet drugih njegovih pomagačev. Nekateri so obtoženi sodelovanja pri raznih ropih

in tatvinah, drugi skrivanja in nakupovanja naropanih reči. Mnogi so Haceta skrivali in mu dajali potuho. Glavna razprava proti Hacetu bo najbrž ob koncu februarja prihodnega leta.

* **Po nedolžnem obtožen, da je dekle pahnil v prepad.** Mali kazenski senat v Ljubljani je obravnaval hudo nesrečo, ki je doletela Tončka Zupanovo že leta 1937. pri slapu Savice na mestu, kjer se je ponesrečil vseučiliški profesor dr. Jesenko. Tončka Zupanova s Koroške Bele se je bila seznanila z Bogomirom Rozmanom na Jesenicah. Dne 6. septembra 1. 1937. sta napravila izlet v Bohinj. Bila sta na Komarči in nato sta krenila po poti k slapu Savice mimo mesta, kjer se je ponesrečil profesor dr. Jesenko. Tu naj bi bil Rozman po trditvah Tončke Zupanove njo pahnil, da je zdrčala v prepad, si pri tem zlomila desno roko, se močno poškodovala in si prebila lobanjo tako, da je dobila pretres možganov. Bila je prepeljana v ljubljansko bolnišnico, kjer je ozdravela. Zadeva je letos prišla pred sodišče. Bogomir Rozman se je pozneje poročil z drugim dekletom. To je Zupanovi dalo povod, da je javila sodišču svojo nesrečo in označila Rozmana kot onega, ki jo je nalašč pahnil v prepad. Mali kazenski senat je na podlagi izvedenih dokazov naposled izrekel oprostilno sodbo. Senat je prišel do prepričanja, da obtoženec ni kriv.

* **Z ukradenim dnarjem je postala gospodična.** Po daljšem času so pojasnili vlom pri posestniku Karlu Verbiču v Velikem Gabru. Tam so imeli služkinjo Tilko Godrnjavčevico iz Nemške vasi pri Trebnjem. Bila je sicer pridno dekle, sumljivo pa je bilo vsem, ker je odšla iz službe brez vsake odpovedi in niti svoje mezde ni prišla iskat. Nekaj tednov kasneje je mati gospodarja Verbiča ugotovila, da je okradena. Mati Alojzija je imela okrog 10.000 dinarjev shranjenih na varnem in za katere drugi niso vedeli. Sum je padel takoj na Tilko. Verbičevi so jo zasledovali in so odkrili, da je njihov sum res utemeljen. Tilka je postala med tem moderna gospodična. Imela je več oblek, kupila si je tri pare čevljev in tudi precej novega perila. Omislila si je celo novo kolo in ko ga je šla kupovat, je vzela s seboj nekega prijatelja, ki ga je za uslugo, ker ji je pomagal izbirati kolo, nagradila. Ljudje so začeli dvomiti nad dekletovo poštenostjo. Ker pa ni bilo od nikoder nikakega glasu, da bi bil kdo okraden, so se obogateli Tilki le čudili. Zdaj pa se je raznesel po vasi glas, da sumijo Tilko tatvine pri prejšnjem gospodarju. Tilka je hotela vse

utajiti. Pod težo dokazov pa je priznala tatvino. Okradena gospodinja bo le delno prišla do svojega denarja.

* **Roparski napad na Pohorju.** V Šmartnem na Pohorju je bil izvršen drzen roparski napad, katerega je rokovnjač zvezal s požigom, da bi spravil čim več ljudi iz hiše, katero je nameraval oropati. V noči na predzadnji terek je začela nenadno goreti žaga posestnika Ačka Ačkovi in njihovi sosede so hiteli gasiti. Vrat pa se je v Ačkovi hiši pojavil neznanec. Vrata so bila odprta in je zlahka prišel v notranjost. Misli je, da je hiša prazna in da bo imel lahek posej. Toda gospodinja 48letna posestnica Julijana Ačkova je bila doma. Zagledala je roparja in začela klicati na pomoč. Razbojnik pa je naglo planil proti njej in jo z nekim topim predmetom pobil na tla. Zadal ji je več hudih udarcev, ki so posestnico nevarno poškodovali. Toda njeni klici, s katerimi je sprejela roparja, niso bili zaman. Slišali so jih sosede in so ji prihiteli na pomoč. Ko je razbojnik videl, da prihajajo sosede, je izginil brez plena. Ačkova žaga in skladišče lesa sta zgorela.

Iz Prekmurja

Perotnino krađejo. Zdaj so njive prazne, toda dolgoprstneži ne mirujejo. Svoje udejstvovanje so prenesli v kokošnjake. Tako so na Hotizi pri Kolmanovih odnesli osem kokoši. Ker je bil kokošnjak zaklenjen, so tatovi zlezli na streho, odstranili nekaj opeke in vdrli v notranjost. Pri vseh tatvinah, ki se v zadnjem času dogajajo, je udeležena največ mladina, kar je še posebno žalostno.

Naši na tujem

Iz življenja ameriških rojakov

Cleveland, novembra

V Kirkland Lakeju v Kanadi so imeli letos dva meseca šolo za slovensko mladino, da se je učila slovenščine. Učiteljica gđc. Papeževa je prišla iz oddaljenega kraja, da je

govorjeno. Pridi vsekakor! Želim te danes videti.

Tvoj stric

«Roger».

Gaston je upal, da bo od gospe Cambryjeve zvedel kaj o Berti, drugače bi bil rajši ostal doma s svojimi mislimi.

Pla pri markizi Barancosovi se je štel med nevarnosti, o katerih so pisali vsi pariški revniki na dolgo in na široko.

Ko je Gaston stopil čez prag markizine palače, ga je obkolil takoj cel roj služabnikov v bogatih livrejah. Pogledal se je v veliko ogledalo, da bi videl, ali je njegova obleka v redu, potem pa je šel v dvorano, kjer je lepa markiza sprejemala svoje goste. Bila je razkošno oblečena in kar blestela je od dragih kamnov.

Ko jo je Gaston zagledal, se mu je zdelo nemogoče, da bi bila ta plemenita žena mogla napraviti kakšen zločin. Da bi bila ta lepo negovana roka zasadila bodalo v vrat Jultje Orcivalove? Ne, saj to ni mogoče! Vljudno se je priklonil, markiza pa mu je rekla:

»Preljubeznivi ste. Vem, da ste bili te dni zelo žalostni. Toda zdaj je osmina že za nami in upam, da vam v mojem domu ne bo dolgočasno. Tudi vaš prijatelj Nointel je že tu.«

Gaston se je še enkrat priklonil, potem pa je stopil v drugo dvorano, kjer so plesali. Gledal je za Nointelom, ki ga je nazadnje odkril v kotu, kjer je bil tudi neogibni Lolif. Ko ga je stotnik opazil, je pustil svojo družbo, prišel Gastona pod roko in ga odvedel na drug konec dvorane.

»Prav si storil, da si prišel. Ob koncu boš presenečen.«

»Kaj bi pa moglo biti?«

»Če bi ti že zdaj povedal, ne bi bil presenečen. Zvedel boš marsikaj zanimivega.«

»Mene nič več ne zanima.«

»Te dni, ko me nisi videl, sem se brigal samo za Bertino zadevo.«

»Kaj si pa vse storil?«

»Zvedel sem, da ona ni umorila Julije Orcivalove in da ni napisala pisem, ki jih je potem šla iskat v opero.«

»Torej je v operi le bila?«

»Bila je, toda pisma je pisala njena sestra. Da bi bila vse razčistila, bi bila morala reči le nekaj besed. Toda te besede bi ubile njeno sestro in zato rajši trdovratno molči.«

»Povej vse to mojemu stricu. Tu je.«

»Ne smem To bi bila napačna pot.«

»Ne razumem te.«

»To niti potrebno ni. Proste roke mi pusti še nekaj dni.«

»Lepo. Toda Berta med tem ždi v zaporu in...«

»Vem. Upam pa, da bo njena nedolžnost dokazana, preden mine štiri in dvajset ur.«

»Kako? Govori!«

»Obrnil bom pozornost tvojega strica na neko zadevo, ki ji on v prvem trenutku ni pripisoval važnosti, ki pa je bistven dokaz za Bertino nedolžnost.«

»Zakaj mu že nisi tega prej povedal?«

»Ne bom govoril naravnost z njim. Prosil sem nekoga, naj svojo izpoved pred preiskovalnim sodnikom natančneje ponovi. Če je mož to že storil, je s tem dokazal, da Berta ob času umora ni bila več v operi. To je njen alibi.«

»To bi bilo prelepo, da bi moglo biti resnično...«

»Če se mi ne bi posrečilo, imam pa še nekaj drugega v zalogi.«

»Čemu si pa tako skrivnosten?« je zamrmral Gaston.

»Vse boš razumel, če boš ostal tu med kolijonskim plesom.«

»Zdaj te še manj razumem.«

»In to naj bo vzrok, da boš ostal tu. Ko bo plesa konec, me boš odpeljal s svojim vozom do doma, med potjo pa ti bom vse natančno razložil.«

»Da... toda...«

»Kakšen, toda?« Zdaj grem na delo. Varuj se Lolifa! Tamle prihaja tvoj stric z gospo Cambryjevo. K markizi pojdem.«

Gaston je stopil gospej Cambryjevi naproti. Njegov stric se je med tem pogovarjal z nekim znancem.

»Iskala sem vas,« mu je rekla lepa vdova.

»In jaz vas, gospa. Ne zamerite mi, da sem vas šele zdaj prišel pozdravit. Saj veste, da sem prišel samo zaradi vas.«

»Zaradi nje in zaradi mene. Vam sem namenila četvorko. Ne smete oditi, dokler ne bo tega plesa.«

»Ne vem kako naj bi se vam zahvalil.«

»Zahvalite se svojemu stricu. On vam bo povedal...«

Gospa Cambryjeva mu je šepnila na uho:

»Jutri bo Berta prosta...«

»Jutri?« je vzkliknil Gaston. »Jutri že?«

»Nalog je že podpisan. Ostalo vam bo že stric povedal. Glejte, neki plesalec prihaja pome. Posloviti se moram!«

»To je ples, pri katerem plesalci in plesalke drug drugega obdarujejo. (Julije)

okrepila mlade duše v narodnem duhu. Ob koncu kratkega šolskega leta so slovenski otroci pripravili koncert s slovenskimi pesmi in igrali nekatere igrice. Pri tej priliki so pokazali, da trud učiteljice ni bil zaman. Nekateri ameriški listi so ob tej priliki grajali malomarne starše, ki niso poslali otrok v slovensko šolo z izgovorom, da slovenščina nima pomena. Listi pravilno naglašajo, da vsakdo, ki zna slovenščino, z lahkoto obvlada sorodne slovanske jezike.

Tudi naši narodni delavci v Clevelandu opozarjajo na velik pomen šolanja slovenskih otrok v slovenskih šolah in naglašajo, kako silno potrebno je, da starši pošiljajo svoje otroke v slovensko šolo. Slovenci v Clevelandu imajo devet narodnih domov in nešteto klubov in društev, predvsem prosvetnih, žal pa je zadna leta zavlada tu in tam malodušnost in naši rojaki se več ne oklepajo s tako vnemo svojih uslovov kakor prejšnje čase. Prav zdaj bi pa bilo potrebno, da bi znali ceniti pomen svojih društev in slovenske šole, zlasti še, ker je slovenskih otrok zdaj mnogo več, kakor prejšnja desetletja.

V Clevelandu je umrla ga. Marija Bradačeva, rojena Mésnikova, v starosti 63 let. Doma je bila iz Laz na Dolenjskem. V Ameriki je živela 40 let. Bradačeva družina je znana kot ena izmed prvih slovenskih rodbin v Clevelandu. — V starosti 70 let je umrl tudi eden izmed slovenskih pionirjev v Clevelandu Janez Wolf, znan pod imenom Kočevarjev oče. Doma je bil Pod veliko steno pri Kočevju. V Ameriki je živel nad 41 let. — V Lakesideju je umrl v starosti 45 let Alojzij Kralj, doma iz Št. Vida pri Stični. V Ameriko se je preselil pred 26 leti. V domovini zapuščila sestro Frančiško. — V starosti 59 let je umrl Fran Draganič, doma iz okolice Žužemberka, odkoder se je preselil v Ameriko pred 40 leti. V domovini zapuščila brata in sestro. — Umrl je šele 27 let star Anton Flak, ki je živel v Garretsvilleju v državi Ohio pri svojem očetu na farmi.

V Chicagu je umrl zaradi ran, ki jih je dobil pri avtomobilski nesreči, Andrej Medvedič v starosti 56 let, doma iz Bizeljskega. — V Pueblu je umrl Janez Knafelc, šele 29 let star. Rodil se je v Ameriki. — V Buenos Airesu je umrl Ivan Mermolja, doma iz Vojščiće na Krasu. — V Evelethu je umrl Franc Vrabeč, doma iz Pleskoviće na Krasu. Štel je šele 34 let. — V Elyju je umrla Frančiška Koščak. Zapustila je moža in pet otrok.

Kupuj domače blago!

EMILIO SALGARI

IZGNANCI

»Da,« je odvrnil naglo Dimitrij. »Hotel sem mu povedati, da je moja gospodarica najela stanovanje. Hišica stoji ob starem mestnem zidu pri smrekovem gozdičku. A vam sem prinesel tole pest rubljev, da boste pili na njeno zdravje. Moja gospodarica ne pozabi ljudi, ki so bili prijazni nasproti njej.«

Stražmojster je skremžil usta v prijazen režanje in opazoval ponujeni denar z bleščočimi se očmi.

»Ali je res to zame?«

»Kaj ga ne marate?«

»O da! Tako vsoto zaslužim jaz komaj v dveh mesecih. Ali vas smem povabiti na steklenico pravega moskovskega piva?«

»Zakaj pa ne! Tudi na dve steklenici me lahko povabite!«

»Dobro, izpila jih bova pol tucata, če hočete. V gostilni tamle imajo odlično, sveže pivo!«

Stražmojster je pokazal na leseno hišico z velikanskim izveskom, predstavljajočim Kremel.

»Ali ste danes prosti?«

»Prost ko ptica v zraku do večera. V Haracansku ni mnogo dela!«

»Imate pa vendar dva jetnika, za katera se morate brigati.«

»Ta dva nam ne povzročata mnogo opravkov. Sta zelo mirna moža.«

Stopila sta v nizko, zakajeno in z nekaj

Ženski vestnik

Za kuhinjo

Pečenjak iz turščične moke. V obilen liter mleka deni pet dekagramov sladkorja, pet dekagramov sirovega masla in kavno žličko soli. Nato naj zavre in v vrelo mešaje vsuj dobro polovico litra turščičnega zdroba ali moke za polento. Ko se nekoliko zgosti, zmes urno vlij za prst na debelo v že pripravljeno plitvo kozico na dve žlici razpuščene vroče masti. Peci četrt do pol ure. Pečeno razreži in potresi s sladkorjem. Prav dober je turščični pečenjak, če vliješ na razrezanega nekaj z vinom zmešanega vrelega malinovega soka.

Turščična polenta. To jed skuhaš pravilno takole: V poldrugi liter vrele slane vode zamešaj tri četrti litra turščičnega zdroba ali moke za polento in mešaj na toplem toliko časa, da se zgosti in se odloči od kuhalnice. Zatem polento na površju lepo zravnaj, pokrij in postavi za nekaj minut stran. Naposled z lopatico zreži na kose, ki jih devaj na topel krožnik in zabeli. Zabeliš jo lahko tudi

z razpuščenim sirovim maslom. Prav dobra je polenta, če vodi, v kateri jo kuhaš, dodaš dve žlici sirovega masla ali malo masti.

Pečenjak iz ajdove moke. V loncu gladko raztepi poldrugi liter mleka, tri četrti litra ajdove moke, eno jajce in malo soli. Nato razbela v pekači tri žlice masti, vlij vanjo pripravljeno testo in peci v pečici pol ure. Ko je pečeno, zdrobi z vilicami in deni z zavrelim mlekom na mizo. Jed je primerna tudi h kislemu zelju.

Makova potica. V treh osminkah litra sladke smetane ali neposnetega mleka zakuhaj 30 dkg stolčnega maka. Ko je hladno, primešaj tri rumenjake, 20 dkg vanilijevega sladkorja in tri žlice sveže smetane. Tudi sneg treh beljakov rahlo primešaj. Razvaljaj kvašeno testo, pomaži z nadevom in trdno zavij. Deni v pomazan model in postavi na toplo, da kipne. Potem še pomaži z jajcem in peci približno eno uro.

Kako pravilno kuhaš makarone. Makarone deni zmeraj v vrelo slano vodo in jih pusti vreti 20 do 25 minut (nekatero vrsto makaronov kuhaš tudi le do osem minut). Nato jih stresi na kuhinjsko rešeto in polij z mrzlo vodo. Ko voda odteče, jih stresi v kozico z zabelo ali v kako omako.

Kako so umorili Jorgo in Madagearuja

Kakor poročamo na drugem mestu, so legionarji v Rumuniji umorili te dni vrsto odličnih državnikov bivše vladavine. Med umorjenci sta tudi bivši predsednik vlade in znani rumunski znanstvenik profesor Nikolaj Jorgo in bivši rumunski finančni minister Virgil Madagearu. O njunem umoru javljajo nasledne podrobnosti:

Profesorja Jorgo so odvedli iz njegove vile v Sinaji v neznan smer ljudje, o katerih doslej še ni znano, kdo so bili. Ker Jorgo ni bilo več nazaj, so se njegovi svojci in znanci začeli bati zanj in so zato posredovali pri predsedniku vlade in notranjem ministru, ki je izdal naročilo vsem orožniškim postajam, da morajo iskati pogrešanega. Naposled so orožniki v četrtek ob 16. na poti proti Ploestiju našli truplo profesorja Jorgo.

Profesor Jorgo je bil nepomirljiv nasprotnik Železne garde. Legionarjem se je posebno zameril s svojo tožbo, ki jo je svoj čas vložil proti Korneliju Codreanu zaradi razžaljenja časti. Codreanu je bil na njegovo tožbo obsojen na šest mesecev zapora, iz katerega se pa ni več vrnil, ker je bila medtem proti njemu vložena tudi druga tožba zaradi veleizdaje in je bil nato Codreanu usmrčen z drugimi legionarji. Legionarji so zato profesorja Jorgo imenovali kar »krynika nacionalistične mladine«. Profesor Jorgo se je v zadnjem času umaknil iz Bukarešte in živel v svoji vili v Sinaji. Toda kljub temu ni mogel uiti maščevanju legionarjev.

K umoru Virgila Madagearuja pa poročajo, da so tudi njega odvedli neznanci, in sicer k jezeru, ki leži 45 km od Bukarešte. Jeze-

veščeni o njunem begu. Sta res nevarna možaka, prijateljček. Umorila sta rudniškega nadzornika iz Algazijske doline, ki ju je zasledoval in še več drugih kozakov. Bila pa nista sama, temveč jih je bilo več.«

»Ali bosta dolga ostala tu?«

»Vsaj nekaj tednov.«

»A potem?«

»Odvedli ju bodo v Irkutsk in ju gotovo obesili.«

»Ubožca!«

»Kaj ubožca, nihilista sta!«

»Pazite, da vam kakšno noč ne uideta! Jeca ni videti posebno trdna.«

»Ponoči stražim zapore še s tremi kozaki.«

»S tremi? To ni mnogo. Gotovo lahko potrebni pokličete še ostale tovariše in policijskega šefa?«

»Ta ne spi v uradnem prostoru, a tovariši imajo drugo delo. Stražiti morajo na meji, kar je važnejši opravke kakor jetniška služba.«

Stražmojster je plačal zapitek in oba sta zapustila gostilno.

»Upam, da se bova še videla.«

»Prav gotovo. Drugič pa bo vrsta na meni, da vas bom pogostil. Še nekaj! Obvestite svojega šefa, da smo našli stanovanje!«

»Kar zanesite se name, da mu bom povedal. Sicer pa je to nepotrebno. Vaši gospodarici zaupajol!«

Dimitrij je še enkrat pozdravil z roko, nato jo je ubral proti najeti hišici. Mel si je roke in bil prav vesel.

»Mislim, da bodo rublji, ki sem mu jih dal, storili svojo dolžnost, in da nam ne bo žal zanje!«

smrekovimi vejami okrašeno gostilniško sobo. Kozak je naročil štiri steklenice piva.

»Na zdravje darovalke!«

»Na vaše zdravje!« je odvrnil Dimitrij.

»Pivo je odlično. Res je iz Moskve!«

»Da, da, vem, kaj je odlična pijača. Prijateljček, recite vendar svoji gospodarici, da bi še vzela njene rublje, če jih ima kaj preveč in jih vse zapil na njeno zdravje!«

»To ji bom rekli!«

»Vidi se, da je zelo bogata.«

»Zelo bogata je.«

»Kakor mi je volicijski šef povedal, je Francozinja. Potuje baje kar za zabavo?«

»Zelo ji je všeč pustolovsko življenje.«

»A kaj, za vruga, jo je zaneslo k Hakom?«

»Hotela je z zaesljiivim spremstvom potovati skozi Mongolijo, da bi obiskala Kitajsko.«

»Lepo potovanje, moram reči! Kako pa ste se prav za prav seznanili s kaznjenci?«

»Kaznjenci so prosili halkovskega poglavarja za gostoljubnost. Ker so izobraženi ljudje z lepimi manirami, je moja gospodarica rada govorila z njimi.«

»Da, da, eden je celo bivši polkovnik in drugi inženjer. Oba sta dostojna moža in nista potepina.«

»Ali res mislite, da sta pobegla kaznjenca? Jaz ne verjamem.«

»Pomota je izključena. Bill smo že prej ob-

ro obdaja okrog in okrog gozd. Na samem so ga neznanzi umorili in pustili njegovo truplo tam. Orožniki so pozneje to truplo našli.

Tornado povzroči strašno opustošenje

Nekateri kraji v Severni Ameriki in Tihem morju so pogosto izpostavljeni silnim viharjem, kakršnih v Evropi sploh ne poznamo. Tornado, kakor se imenuje tak vihar, navadno povzroči strahovito opustošenje. Ena izmed najvažnejših nalog vremenoslovskega odbora pri ameriškem kmetijskem ministru je preučevanje in opazovanje takih viharjev. Nastanek viharja spada med najzanimivejše prirodne pojave.

Nebo je jasno in ozračje mirno, ko se nenkrat vznemiri morje. Pozneje se prikažejo oblaki in para na nebu. Sonce in luna dobita rdečo barvo. Zrak postane vlažen in zatohel. Barometer počasi pada in pade zelo nizko. Pripode se oblaki, ki povsem zakrijejo nebo. Vseh živih bitij se polasti nemir.

Zdajci pridrvi vihar sam. Kakor orehove lupine poskakujejo na valovih največje ladje, na suhem se pa majejo največja poslopja. Hitrost vetra narašča od minute do minute in doseže 2000 in še več kilometrov na uro. Potem pa moč tornada popusti, vlije se dež ali se pa nebo delno zjasni, toda barometer se še zmeraj ne dvigne.

Kmalu prihrumi tornado znova, in sicer od nasprotni strani. Barometer se počasi dviga, kar je dokaz, da je tornado prekorajčil višek.

ščico riža z ribjo omako. Spijo na tleh svojih ilovnatih koč. Evropec, ki je obiskal to deželo, piše o kulijih: »Spominjam se nekega kulija, ki me je nekoč tri ure vozil s svojo rikšo (vozičkom za prepeljavanje ljudi) in pri tem prehodil najmanj 30 kilometrov. Ko sem mu potem plačeval, je sope in pot mu je tekla v potokih po telesu. Toda komaj je vtaknil zasluženi denar v žep, je že planil k drugemu Evropecu in mu ponudil svojo službo.«

V Indokini je mnogo bivolov. Izvoz bivolskega usnja je zelo velik, saj je bivol edina domača žival teh krajev. Majhne vasi so tam iz bambusovih koč.

Glavno mesto je Hanoi. Je to veliko moderno mesto, v katerega evropski četrti se človek počuti čisto domačega. Široke, senčnate ceste so tako čiste kakor v najmodernejših evropskih mestih. Vile Evropeev ob teh cestah zro kakor majhni gradovi na krasne vrtove, ki jih obdajajo. Hanoiske ceste imajo še imena iz anamitske cesarske dobe. Imenujejo se Cesta svile, Cesta lončarjev, Cesta zlatarjev in tako naprej.

Kakor vsa mesta tropskega pasu ima tudi Hanoi svoje čudovite vrtove. Sredi med bambusovimi grmi in palmami leži majhno jezero. Zdi se ti, kakor bi živel v začarani deželi, kadar se polna luna zrcali v vodi in težak vonj cvetja napolnjuje zrak. Kamor pogledaš, vidiš pagode (anamitska svetišča). Celo v mestu med velikimi trgovinskimi hišami stoji pagoda sredi jezera. Most drži tja in v večernem mraku hodijo Anamiti v trumah v pagodo molit. To je ura, ko se tudi Evropci pokažejo na cestah. Gredo igrati tenis ali v kavarno. Kavarne se že na zunaj razlikujejo od naših. Zlasti niso zakajene kakor naše. Kavarne v Indokini so čisto odprte in imajo velike in zračne prostore.

Belokožci, ki jih srečuješ v Indokini, so sami trgovci, oficirji in uradniki v dobrih položajih. Bili bi zavidanja vredni, če bi jim ne govorilo iz oči tisto svetlikanje, ki ga imenujemo na vsem svetu domotožje. Človek psuje Evropo, če v Evropi živi. Obožuje jo, če jo pozna le še iz pripovedovanja. Evropci v Indokini hrepenijo po domačih krajih, kjer so vsi ljudje beli, kjer se sliši jezik, ki si ga govoril v mladosti doma, kjer ti ne stržejo vedno žolti ljudje, ki se suženjsko vedejo.

Evropci imajo tam lepe službe, hiše s služabniki, avtomobile. Delajo samo pet ur na

Francozi se morajo učiti pri Nemcih

Pariški »Figaro« je nedavno objavil uvodnik, v katerem pravi med drugim:

»Mi smo se smejali Nemcem, ki so se odrekli sirovemu maslu, da so lahko vlivali topove. Danes se lahko smejejo Nemci nam, ker nimamo ne topov in ne sirovega masla. Francozi se bo moral naučiti od nemških zmagovalcev. Nemci morajo postati za nas Francoze zgled discipline in delavnosti,

prav tako pa tudi zgled vdanosti narodu in državi. Danes se naša javnost vprašuje, kako so mogli postati premaganci iz leta 1918. zmagovalci v letu 1940. V preteklosti smo Francozi stremili za uživanjem in lahkim življenjem. V bodoče se nam obetajo lepši časi samo tedaj, če bomo bolj cenili požrtvovalnost v prid celote kakor pa osebno blagostanje in počitek.«

Indokina je med najčudežnejšimi deželami

Indokina je velika dežela tam ob koncu Kitajske. Dalje meji na Siam in nekoliko tudi na Angleško Indijo. Po tej deželi, ki je francoska kolonija, hlepi Siam, ki je pred dnevi začel vojno z Indokino.

V Indokini sta divjana in kultura tesno druga tik druge. Tu lahko igraš po zajtrku tenis, potem pohitiš z avtom v pragozd, resnični pragozd z močvirji, zvermi in nepredirno goščavo, a zvečer greš v gledališče. Dežela ima velike avtomobilske ceste,

ki držijo daleč v notranjost. Tja, kjer leži riževo polje zraven riževega polja. Riž, nič razen riža. Kakor daleč vidi oko, sama neizmerna polja z majhnimi prekopi. Riž mora biti stalno pod vodo in poljsko delo je strašno naporno. Samo mali žolti kuliji lahko vzdržijo te napore. Nad glavo žareče sonce in do kolen v vodi. Dvanajst do štirinajst ur delajo in dobivajo malenkostne mezde. Ti kuliji so Anamiti. Žilavost tega naroda je čudovita. Za obed dobivajo pe-

38. poglavje

IVAN

Ko se je zviti Poljak vrnil, je bilo že temno.

Skrbelo jih je že, kje je tako dolgo ostal. Marija se je bala, da ga niso znova prijeli kot pajdaša obeh jetnikov. Njegov povratek je zavoljo tega zbudil veliko veselje, ki se je še povečalo, ko je povedal, kaj je opravil.

Dimitrijeve polzvedbe so bile zelo važne, ker jih je Marija potrebovala za izvedbo svojega načrta. Sklenila je namreč izvršiti nekaj napad na jetnišnico.

»Štiri može obvladati je lahko,« je menil Halek.

»Dimitrij, kaj bi mi lahko priskrbel štiri ali pet kozaških plaščev in pokrival?«

»Upam, gospodarica!«

»Glej, da boš imel za jutri zvečer vse pripravljeno! Jutri ob polnoči bom spet tu... A zdaj, dragi poglavar, je čas, da odpotujeval!«

Oba konja sta stala že osedlana pred vratmi. Marija je vzela še revolver s seboj, in jezdeca sta zdržala v temo.

Noč je bila temna, nebo je bilo močno oblačno.

Kmalu je ostal smrekov gozdiček za njima. Jezdila sta čez majhno, z visoko travo obraslo stepo, na kateri so se še bleščali ledeni kristali, proti goram na jugu.

»Ali bo dolga pot do smotra?« je vprašala Marija.

»Pot bo trajala dve uri.«

»Obljubil sem mu, da se zvečer vrnem. Ali

»Ali naju Ivan čaka?«

mislite, da bo število mojih ljudi zadoščalo za izvršitev vašega načrta?«

»Več ko preveč jih bo. Predvsem ne sme zbuditi pozornosti, če bo večje število vaših rojakov prišlo v mesto!«

»Pojutrišnjem bo sejmski dan. Na take dneve jih je zmerom mnogo v mestu, kjer prodajajo mleko in sirovo maslo.«

Okoli 11. ure ponoči sta prihajala do gorovja ob meji. Halek je pozorno opazoval vrhove gora. Hotel je videti, če bi kje opazil taborni ogenj. Ko ni videl ničesar, je konja usmeril v neko tesno sotesko.

»Ta prehod poznajo le redki ljudje!« je rekel. »Morava pa biti previdna in ne smeva biti preglasna!«

Pot, ki jo je zdaj mesec malo razsvetljeval, je bila divja in romantična. Vila se je med visokimi, strmimi skalami. Držala je čez velike skale in drevesna debla, ki so jih nanosili nanjo plazovi ali pa hudi nalivi. Globok molk je vladal vse naokoli.

Ježa skozi sotesko je trajala pol ure. Nato se je pot spet razširila in je držala po majhni dolinici, skozi katero je tekla deroč gorski potok.

»Meja je zdaj za nama,« je izjavil Halek pokazavši na visok, gol steber z barvano progjo. »Zdaj naju kozaki ne morejo več ujeti!«

Zdajci se je zaslislal žvižg iz gostega grmovja.

»Kaj pomeni to?« je vprašala Marija in zgrabila za revolver.

»To so samo znaki mojih ljudi, ki so pač stišali peketanje najinih konj!«

Nato je glasno zavpil: »Jaz sem vaš poglavar!«

Več temnih postav se je pojavilo.

Takoj zatem je zaslislala mladenka znani ji ljubi glas:

»Vi ste, gospodarica Marija? O, hvala Bogu, da ste svobodni!«

»Ivan!« je vzklíknila v veselem razburjenju pomolivši s sedla roko prijatelju.

»Kje je vaš brat? V zaporu?«

»Da, Ivan!«

»Storm?«

»Tudi on je zaprt. Mi pa ju bomo osvobodili!«

»Pripravljen sem, storiti za njuno osvoboditev vse! Kar razpolagajte z menoj!«

Spet je vodil student Marijinega konja kakor takrat. Šli so k poglavarjevemu šotoru, ki je stal ob robu nekega gozdička in ga je stražilo osem Halkov.

Dobrodušni in gostoljubni pastirji so pripravili polkovnikovi sestri svečan sprejem.

Ko se je bila okrepila z mlekom, čajem in drugimi dobrotami, je povedala dogodke zadnjih dni.

»Zdaj pa bi rada vedela,« se je obrnila k Ivanu, »kako se vam je posrečilo pobegniti.«

»Na zelo preprost način,« je odgovoril smejaje. »V trenutku, ko so kozaki razstrelili stolp, so se zamajala pod menoj tla in padel sem v globino. Znašel sem se v kleti, ki je morala biti nekoč shramba za smodnik. Zavoljo padca sem ležal nekaj časa nezavesten, a ko sem se spet zavedel, so bili kozaki že davno z vami vred odšli. Kakor vidite, se moram za svojo rešitev zahvaliti le srečnemu naključju!«

»Hvaležni smo Bogu za vašo svobodo, Ivan! Zelo nam bo koristila! Zdaj pa poslušajte moj načrt! Stražmojstra in njegove vojake

dan, lahko čitajo, poslušajo godbo, uganjajo sport. Dobijo mnogo več denarja za svoje delo kakor tam v Evropi, pa vendar hrepene po Evropi.

Indokina ima še mnogo čudežnih znamenitosti. Takšna znamenitost je na primer mrtvo mesto Angkor. Velikansko kamenito mesto, pred tisočletji sezidano sredi pragozda, ki so ga njegovi prebivalci zapustili. Velikansko zidovje, palače in svetišča še stojijo. Neko pošastno razpoloženje občutiš,

če greš ponoči sam po temnih cestah v Angkoru in se v mesečini, ki je tam mrtvaško blede, ostro vidijo vse zgradbe. Okrog in okrog je vse čisto tiho. Celo nočno šumenje pragozda je utihnilo. Temno in črno se dviga tiho svetišče proti nebu. Pravijo, da je morda kužna bolezen nekoč pomorila vse prebivalstvo Angkora. Drugi ljudje pa se niso hoteli več naseliti v njem.

Po tej čudoviti deželi zdaj segajo Siami. Radi bi imeli nekaj njenega ozemlja.

Grki ne govore in ne pišejo več stare grščine

Borba za grški književni jezik v Grčiji je že stara. Gotovo ni splošno znano, da imajo Grki prav za prav dva jezika, ki se drug od drugega tako razlikujeta, da lahko enega dobro poznamo, pa drugega ne bomo razumeli.

Grški književni jezik se je razvil iz stare grščine. Imenujejo ga katarrevust. Poleg tega pa obstoji še ljudska govornica dimotiki. Oba načina govora obvlada le manjše število izobražencev. Večina prebivalstva pozna samo dimotiki. Razlika med književno grščino in ljudsko govornico je velika. Prava katarrevusa se uporablja samo za boljše književnost in znanstvena dela. Celotno novogrško pesništvo pa je pisano v ljudskem jeziku. Časopisje izhaja v mešanici obeh.

Na ta način pridemo do čudnega spoznanja, da večji del grškega ljudstva sploh ne more čitati knjige razen najnovejšega pesništva in delno časopisja. Da tu ne gre za malenkostne razlike, naj nam pokaže nekaj

primerov. V knjižni grščini je kruh »ardos«. Če boš šel k peku in zahteval »ardos«, ne boš dobil ničesar, odnosno boš moral z znaki dopovedati, da hočeš kruh. Reči boš moral, da bi rad »psomi«, pa boš dobil kruh. V knjižnem jeziku je vino »oinos« kakor v stari grščini, v gostilni pa moraš zahtevati »krasi«.

Razlog za take velike razlike je v tem, da je živela katarrevusa zadno tisočletje samo za samostanskimi zidovi in pri učenjaki. Ljudska govornica pa je bila izpostavljena nešteti vplivom tujih narodov, ki so prihajali na grška tla. Naiveč sledov so zapustili v grškem jeziku Benečani in Turki. Do sporov za jezik je prišlo pred 120 leti, ko je neka stranka po nastanku nove grške države zahtevala, naj se dimotiki, torej ljudska govornica, zatne in naj se katarrevusa povsod uvede kot uradna grška govornica. Od takrat so v Grčiji borbe za enoten jezik, ki še danes niso končane.

Kako so našli prvega mamuta v Sibiriji

Ze leta 1799. je opazil Sumahov, poglavar Tunguzov v južnovzhodni Sibiriji v ledu blizu izliva reke Lene nekoliko čudno reč. Ker je pa gledal le od daleč, ni mogel spoznati dotičnega predmeta. Šele ko je spet prišel k izlivu Lene leta 1801., je ugotovil,

da je bil to orjaški mamut. Poglavar Tunguzov je sporočil to svoji družini, ki pa tega odkritja ni bila vesela, ker je v svojem praznoverju verjela, da prinaša taka najdba samo nesrečo.

Res je kmalu nato prinesel mamut nesrečo.

Zakaj Sumahov je zbolel in dve leti ni več videl mamuta. Šele leta 1804. se je spet napotil k izlivu reke Lene. Zdaj je ležal mamut na progu. Ledu ni bilo tam več. Sumahov mu je izdril okla, za katera je dobil 50 rubljev. Tunguzi so krmili z mamutovim mesom svoje pse. Smrad gnijočega mesa je privabljal volkove in druge divje zveri, da so žrle meso mamuta, ki se je toliko tisoč let ohranilo v ledu. Tega mamuta je poiskal tudi rastlinoslovec Adams, a je našel samo mamutovo okostje, kateremu je manjkala tudi ena noga. Kosti so bile še povezane z mišicami. Lobanje se je še držalo nekaj kože in tudi del uhlja je še našel Adams na glavi. Stran, na kateri je mamut ležal, je bila boljše ohranjena.

Adams je odrezal kos kože in jo vzel s seboj. Bila je tako velika, da jo je moralo vleči deset mož. Izmed dlak, raztresenih po snegu, so merile nekatere po sedem centimetrov. Mamut je torej moral imeti na vratu dolgo grivo.

Okostnjak tega mamuta krasi zdaj Lenin-grajski muzej. Okla so morali vzeti od drugega mamuta in mu jih dodati. To je bilo lahko, kajti pozneje so našli zlasti na Ljahovskih otokih blizu ustja rek Lene in Indigirke zelo pogosto ostanke mamutov, teh strahotno velikih živali iz pradavnine.

Pripovedke o nastanku glasbe

Kako in kdaj je nastala glasba, je vprašanje, na katerega človek ne bo mogel nikdar odgovoriti. O nastanku glasbe obstoje pri različnih narodih le pravljice.

Tako pripovedujejo Japonci, da se je boginja sonca nekoč razjezila, ker ljudje niso častili sonca tako, kakor bi ga bili morali. Zato se je boginja sonca skrila v temno votlino, na zemlji sta pa zavladata tema in zima. Čez nekaj časa so se zbrali bogovi na posvetovanje, kako bi izvabili jezo boginjo iz njene skrivališča, in sklenili so, očarati jo z nežnimi zvoki. Zato so izumili godbo. Ko so dosegli čarobni zvoki sluh boginje sonca, so takoj zbudili njeno zanimanje in jo omeščali. Posledica tega je bila, da se je sonce spet pokazalo na nebu.

Stari Kitajci so pa spet verovali, da je čudežna ptica prinesla ljudem glasbo z neba.

Arabci pa pripovedujejo, da je v pradavnih časih padel jezdec z velbloda in si ranil roko. Ko je spet zajahal velbloda, je vzdihoval

homo na zvit način preslepili v zaporu. Vi, poglavar in dva izmed njegovih najkrepkejših ljudi morate obleči kozaške uniforme, ki jih priskrbi moj sluga. Ponoči se boste javili stražarjem pred policijskim poslopjem in jim izročili Dimitrija kot jetnika. Stražmojster, ki je dober prijatelj z Dimitrijem, se bo seveda protivil njegovi aretaciji. Pri tej priliki boste kot kozaki imeli neoviran dostop v jetnišnico. Ko boste v poslopju, naperite svoje pištole proti stražmojstru in njegovim ljudem ter jih prisilite, da se na milost in nemilost vdajo. Nato jih zvežite, osvobodite oba jetnika in v diru bomo zbežali čez mejo pod zaščito krdela hrabrih Halkov. Ali se vam ne vidi ta načrt izvršljiv?

»Odličen načrt je!« je vzkliknil Ivan navdušeno. »Ali stoji jetnišnica bolj na samem, da nas ne bo mogel nihče motiti?«

»Ne, sredi majhnih ulic, ki pa nimajo mnogo ljudi.«

»Za našo varnost bodo že skrbeli moji zvesti!« je pripomnil poglavar. »Vse naokoli bodo sražili. Kdaj naj se načrt izvrši?«

»Jutri zvečer se vrnemo. Upam, da bomo ob 1. uri ponoči že v Haracainsku.«

»Dobro, jutri začnem že zjutraj pošiljati svoje ljudi po dva ali tri skupaj v različnih časih v Haracainsk. Tako ne bodo zbudili pozornosti!«

»Zdaj vas pa moramo zapustiti, draga prijateljca, da boste lahko spali!« Zaskrbljen je položil Ivan še več volnenih odevj na njeno ležišče.

Marija je vsem dala roko, nato pa je legla k počitku.

39 poglavje

DRZEN NAPAD

Drugega večera so zapustili Marija, Ivan in poglavar mongolsko ozemlje. V njih spremstvu sta bila dva izmed najspretnjših pastirjev.

Spet so jahali skozi ozko sotesko v najglobljem molku, nato pa dirjali navzdol na malo stepo. Že podnevi je bilo dvajset halkovskih jezdecev v majhnih krdelih preiskalo mejo in ni nikjer našli kozake.

Četa, ki je bila napadla kitajski stolp, se je gotovo vrnila v svojo garnizijo v kakšnem obmejnem mestu.

Pogled poglavarjev je oprezal na vse strani, toda nič sumljivega se ni pokazalo na obzorju. Tudi njegova ušesa niso slišala kakšnega sumljivega suma. Že so se videla na severu visoka uradna poslopja mesta, tako policijski urad, cerkve s svojimi kupolami in stražnica na tržnem prostoru.

Tedaj se je nenadno vzdignil iz visoke trave konj, ki je na pol skrit ležal v njej.

»Kdo je?« je zaklical poglavar ustavišči svojega konja in zgrabivši za puško.

»Jaz sem, poglavar, eden izmed vaših!«

»Kaj se je zgodilo?«

»Smo v gozdu blizu hiše te gospode. Mesto je mirno!«

Dimitrij in Fedor sta prišlecem že prišla nasproti.

»Dimitrij, ali si stražmojstra ponovno videl?« je bilo prvo gospodaričino vprašanje.

»Zvečer sva bila v gostilni in sem ga moral celo povesti v policijsko poslopje, ker ni več zanesljivo stal na nogah. Mislim, da nočoj nima posebnega veselja s straženjem.«

»Prav dobro! Tedaj se nam ne bo zelo upi-

ral. Kaj pa je s kozaškimi plašči? Ali si jih dobil tako, da nisi zbuhal suma?«

»Vse v redu! Izdajal sem se za prekupčevalca iz Tomska, ki kupuje stabo blago za kaznjence.«

Uniforme so ležale razgrnjene v sobi. Bil so doigri do pet segajoči plašči iz debelega, sivega sukna z visokimi ovratniki. Zraven so bili visoki ošiljeni klobuki iz kosmate klobučevine, ki se morajo pritisniti globoko na čelo.

V preobleki so bili zdaj možje čisto spremenjeni. Orožje so delno obesili vidno nase, delno pa skrili v žepih. Namesto enega izmed pastirjev so vzeli s seboj voznika Fedorja, ki je hotel biti prisoten pri rešitvi gospodarja.

»Kje je naš jetnik?« je vprašal Ivan.

»Tu sta dva jetnika!« je odgovorila Marija zvito se smehljaje.

»Kako? Tudi vi hočete z nami?« sta prese-nečeno vzkliknila poglavar in Ivan.

»Ne smem ostati doma, kadar drugi tvegajo življenje za rešitev mojega brata!«

»Ostanite tu! Nevarno lahko postane!« je silil vanjo student. »Če nastane borba, vas lahko ustrelje!«

»Dobro, pa bomo umrli vsi skupaj!« je bil odgovor. »Hočem nevarnost, v katero vas izpostavljam, deliti z vami! Stražmojster me pozna in ne bo takoj zagnal hrupa, če me bo videl poleg Dimitrija.«

»Ali ste kaj oboroženi?«

»Imam samokres s seboj in Dimitrij ve, da znam dobro meriti!«

Ko so Halkom zapovedali, naj se čim mirneje drže okoli policijskega poslopja, je četica šla na pot. Po netlakovanih cestah se ni slišalo peketajnja konj. (Dalje)

zaradi hudih bolečin z visokim in globokim glasom. To stokanje je izpodbujalo velbloda k hitrejši hoji in kolikor bolj je jezdec stokal, toliko hitreje je ubiral velblod pot. Pozneje so vsi jezdec velblodov v puščavah prepevali,

če so hoteli pripraviti velblode do hitrejšje hoje. Jezdec velblodov so bili po arabski pravljici prvi pevci-glasbeniki in njim se mora svet zahvaliti za glasbo.

Pet let je živel na pustem otoku

Kakor znano, je bil Robinson, čigar zgodbo na samotnem otoku pozna menda ves svet, oseba, ki se ni porodila samo v pesniški domišljiji. Doslej so menili, da je Defoe pobudo za svojo povest o Robinsonu dobil iz potopisa kapitana Rogersa, ki je izšel leta 1812. in ki poroča med drugim o usodi škotskega mornarja Aleksandra Selkirka. Ta Selkirk je prostovoljno zapustil svojo ladjo in preživel pet let na neobljudenem otoku.

Zdaj pa je neki ameriški raziskovalec odkril, da je bil pravi Robinson nekdo drugi, in sicer španski mornar Serrano. Ta je bil na krovu neke ladje, ki se je potopila na poti iz Havane v Cartageno. Bil je edini, ki se je rešil. Morje ga je vrglo na pust otok. S čudovito hrabrostjo in žilavostjo je potem ušel smrti. Njegove doživljaje opisuje knjiga »Comentarios Reales«, ki jo je napisal Garcilaso de la Vega in ki je izšla v angleškem prevodu l. 1688. Iz te knjige je pisatelj Defoe po mnenju ameriškega raziskovalca prevzel podlago za svojo povest. Če je to res, tedaj je resnična zgodba prekosila

povest. Španski mornar Serrano je doživel namreč hujše reči in se je moral močneje boriti za svoj obstoj kakor junak povesti

Defoe je svojega junaka postavil na čaroben otok, kjer je bilo dovolj vode, lesa, divjačine in drugih za človeško življenje neogibno potrebnih reči. Iz ladje, ki je nasedla na peščini, si je Robinson lahko izbral vse, kar je v svojem samotnem življenju potreboval, zlasti orodje in orožje. Španskega mornarja pa je vihar vrgel na golo peščino, ni imel ne vode, ne mesa in ne orodja. Ladjo, ki predstavlja Robinsonu vez s človeško kulturo, so Serranu poržli valovi. Vrniti se je moral dejansko k naravi.

Njegov otok mu ni dajal drugega za življenje kakor želve. Pil je njihovo kri, jedel njihovo meso in uporabljaj njihove oklepe, da je vanje zbiral deževnico. Z največjo skrbnostjo je nabiral ostanke lesa in morskih rastlin, ki jih je naplavljal morje, in potapljal se je na dno morja, da bi pobiral kamne, s katerimi si je kresal ogenj.

Zanimivosti

× Anglija je v Ameriki naročila za 400 milijonov funtov (88 milijard dinarjev) orožja. Te dni je prispel iz New Yorka v London predsednik angleške vojaške komisije za nabavo vojnih potrebščin v Zedinjenih državah Arthur Purvis. Angleški vladi je prinesel poročilo o tem, koliko angleškega denarja je bilo doslej v Zedinjenih državah pripravljeno za nabavo potrebnega orožja in drugih reči za Anglijo in koliko novih pogodb je bilo sklenjenih z raznimi podjetji. Računajo, da je Anglija porabila in bo še izdala po že sklenjenih pogodbah skupno 400 milijonov funtov šterlingov (okrog 88 milijard dinarjev) za svoje nabavke v Zedinjenih državah. Za ta denar je ali bo v kratkem dobila 11.000 letal, 6000 letalskih motorjev tipa Rolls Merlin, 4000 tankov in milijon pušk. Razen tega pa še mnogo letalskih motorjev drugih vrst, velike količine municije, topov, strojnic, torpedov, bomb in min.

× Prvi zamorec v Ameriki postavljen za generala. V Evropi, zlasti v državah s fašističnimi vladavinami divja hud boj za čistost ras. Ta boj temelji na načelu, da niso na svetu vsi ljudje enako vredni in da gre zato nekaterim prednost pred drugimi. Nekatera plemena naj bi imela pravico gledati na druga nekako z viška. V demokratični Ameriki pa se še vedno trdno drže tega, da so na svetu vsi ljudje enaki in da morajo imeti vsi enake pravice. Da je temu tako, priča dejstvo, da je predsednik Zedinjenih držav Roosevelt povišal nekega zamorca za generala ameriške vojske. Posebej je naročil, da morajo listi to v svojih poročilih vidno naglasiti, da bo tudi najširša javnost videla, kako v Ameriki cenijo človeka po njegovih resničnih zmožnostih, ne pa po plemenu. Prvi zamorec general se imenuje Penjamin Davis.

× Napad na japonski službeni vlak terjal nad sto žrtev. Službeni vlak, s katerim so potovali te dni v Nanking japonski in kitajski uradniki iz tistih delov Kitajske, ki je pod Japonsko, se je v bližini mesta Sučova ponesrečil. Kako je prišlo do nesreče, še ni ugotovljeno. Verjetno je, da je bila progla podminirana. Po zdajšnjih vesteh je bilo približno 100 potnikov ubito in ranjeno. Japonci menijo, da gre za atentat, ki so ga izvršili kitajski četniki. Da gre za atentat, bi sledilo iz tega, ker so s ponesrečenim vlakom potovali v Nanking japonski uradniki k podpisu

pogodbe o japonskem priznanju od Japoncev postavljene kitajske vlade v Nankingu. Japonska oblastva so uvedla strogo preiskavo.

× Pomen Dodekaneza za Italijo v zdajšnji vojni. Južnovzhodno od turške obale je ob vzhodu v Egejsko morje in na križišču važnih prometnih žil med Carigradom in Kairom ter med Palestino in Sirijo več italijanskih otokov, ki jih nazivamo s skupnim imenom Dodekanez. Dodekanez pripada Italiji pravno šele od l. 1923. Tedaj je bilo priznано dejansko stanje, ki je obstajalo že od turško-italijanske vojne v Tripolisu leta 1911. Takrat je zavzela Italija najprej otok Rodos, nato pa še dvanajst otokov, ki spadajo v dodekanesko skupino. Štirinajsti otok, Castellrosso, je dobila Italija po svetovni vojni. Italija si je na tem otočju zgradila več važnih oporišč, ki jih ima v tem delu kot protiutež proti angleškemu Cipru. Največji otok je Rodos, ki ima 62.000 prebivalcev. Na vsem Dodekanezu živi okoli 140.000 ljudi. Še važnejši kakor Rodos z znamenito starodavno trdnjavo so nekateri drugi manjši otoki, ki so bili do nedavnega brezpomembni, zdaj pa ima Italija na njih moderna letališča in pristanišča za bojne ladje. Tako so zgradili Italijani na otoku Leroku moderna oporišča za letala. Najtežji bombniki lahko odtod ponesejo svoje breme na določene smotre. Do angleškega Cipra je od Lerosa le 500 km, do Haife pa 900 km. Do Grčije je še bližje. Do Krete ni niti 200 km, do Aten pa je nekaj nad 200 km. Seveda ne smemo prezreti, da so zdaj na Kreti Angleži in so seveda zdaj tudi oni v neposredni bližini teh italijanskih oporišč.

× Bombniki, ki so baje še boljši kakor letelce trdnjave. Kalifornijska tvornica letal Consolidated Aircraft Corporation je predala prvo pošiljko velikih bombnikov v Anglijo. To so letala, ki lahko lete najdalje kljub temu, da so izmed vseh letal na svetu najtežja. Novi kalifornijski bombniki so baje celo boljši kakor letelce trdnjave. Novi bombniki imajo po štiri motorje in so težki po 20 ton. Njihova hitrost presega 480 km na uro in lahko prelete daljavo 5000 km, ne da bi jim bilo treba vmes kaj pristati.

× Kako strazijo zaprte francoske državniške. Kakor znano je francoska vlada zaprla večje število bivših ministrov, katere dolži, da so lahkomišelnost zavedli državo v vojno. Zaprti so v Riomu in straži jih 110 policistov.

× Leta 1942 bo Amerika čisto pripravljena. V New Yorku je v svojem predavanju povedal general Dram, da Amerika ne more biti pred začetkom leta 1942. gotova z oboro-

žitvijo. Šele tedaj bo Amerika v vsakem pogledu pripravljena, in če bo treba, tudi za napadalno vojno. Za zadostno pripravljenost so izdani že vsi potrebni ukrepi. Amerika bo imela ob koncu leta 1941. 1.500.000 odlično opremljenih vojakov, ki bodo tudi takoj sposobni za ravnanje z mehaniziranim orožjem. Seveda že zdaj ne manjka Ameriki vojaštva za obrambo.

× Odklonjeno božično premirje. Predsednik angleške vlade Churchill je odklonil 48-urno božično premirje, katerega je predlagal Vatikan. Churchill pravi, da ne zaupa nobenim obljubam.

× Svoboda je življenje. Vrhovni poveljnik grške vojske general Papagos je izdal razglas, v katerem pravi: »Več je vredna ena sama ura svobode kakor leto dni življenja v suženjstvu.«

× Tudi v Švici je sirovo maslo na izkaznice. Dne 1. t. m. se v Švici dobi sirovo maslo samo še na izkaznice. Za vsako osebo je dočleno 400 gramov sirovega masla na mesec. Isto velja za mast.

× Grški rušilec je potopil italijansko podmornico. Uradno grško poročilo javlja, da je grški rušilec »Itos« potopil neko italijansko podmornico, ki je s torpedom napadla neko grško trgovsko ladjo v konvoju, ki ga je rušilec spremljal. Grško uradno poročilo pripominja, da zaradi razumljivih varnostnih razlogov zaenkrat ni mogoče objaviti, kje je bila italijanska podmornica potopljena.

× Smrti zavoljo starostne oslabelosti skoro ni. Dr. Karsner v Filadelfiji je po temeljitih raziskavah ugotovil, da je smrt zavoljo starostne oslabelosti izredno redek pojav. Po njegovih dognanjih se telesni stroj tudi v primerih, ko gre na videz za starostno oslabelost, ne ustavi dokončno zavoljo obrabe, temveč po večini zavoljo poznih posledic nekdanjih boleznih.

× V Vatikanu varčujejo z živili. Iz Vatikana poročajo: Kakor povesod drugod v svetu moramo tudi pri nas varčevati z živili. Od 20. novembra naprej dobi vsak vatikanski državljan 300 gramov kruha na dan in dva kilograma testenin na mesec.

× Lasje osivijo zaradi pomanjkanja vitamina B. Ameriški učenjaki delajo razne poskuse z vitamini na živalih in so ugotovili, da osivi dlaka živali, ki dobivajo premalo vitamina iz skupine B. Podrobnejši poskusi so pokazali, da vitamin Bv pospešuje rast, drugi vitamin Bx pa zadržuje učinkovanje na dlako in lase tako, da ne osive. Dalje se je izkazalo, da so postale vse osivele podgane neplodne. Poskusi se nadaljujejo in zelo je verjetno, da ni daleč čas, ko bodo učenjaki lahko dosegli svoj smoter, da namreč ljudem ne bo treba več nositi sivih las.

× Živali znajo tudi jokati. Nekateri naravoslovci trdijo, da preživljajo živali strah, žalost in bolečino kakor človek in da znajo celo jokati. Nekateri prežvekovalci imajo solzne žleze kakor človek. Lovci pravijo, da jelen v zadnjih trenutkih tiho joče. Pesnik Lamartine je pisal v pismu o srni, ki jo je bil obstrelil na lovu, da ga je z nepopisno žalostnim pogledom in s solznimi očmi prosila, naj se je usmili in pusti živeti. Severni lovci dokazujejo, da znajo tudi medvedi in severni jeleni pretakati solze. Neki lovec piše: »Bili smo na Aljaski. Obstrelil sem severnega jelena. Po večurnem iskanju smo naposled našli ranjeno žival, skrito v globokem gozdu, kjer je čakala smrti. V gobcu je imela pene in iz umirajočih oči so ji tekale solze. To je bil pogled, ki me je presunil v dno srca.« Neki afriški raziskovalec je baje videl jokajočo žirafe. To so zelo občutljive živali, pri katerih zadostuje le neznatna rana, da začno mlo jokati. Njihovo stokanje je podobno joku. Holandski guverner na Sumatri je opazoval vrsto opic, ki je vesela in poskočna, če se pa česa ustraši ali se rani, vzdihuje tako, kakor bi jokala. S sprednjimi tačicami si briše solze. S solzami v očeh kažeta svojo žalost tujenj in pes.

TEŽKA VEST

Podnajemnik: »Mnilo noč ma je nekaj strašno grizlo v postelji.«

Gospodinja: »Skoraj gotovo je bila to težka vest, ker mi že dva meseca niste plačali stanovanja...«

Iz naših delavskih krajev

Jesenice Javornik

Vse delavske strokovne organizacije so se sporazumele, da enotno nastopijo z zahtevami za ureditev, ozir. za povišanje draginjskih doklad delavstvu KID. O vseh razgovorih in sklepih št. bila obveščena ravnateljstvo in upravni svet KID.

Z zastopnikom KID g. ing. Petrovčičem so se vršili prvi razgovori dne 17. 9. t. l. Pri tej priliki so delavske organizacije utemeljile doplačilo draginjskih doklad za mesece junij, julij in avgust. Sedanje draginjske doklade so bile ustanovljene na podlagi narasle draginje do konca maja t. l. V naslednjih treh mesecih je draginja narasla in bi se morale doklade zvišati za ca 3.72 odst. G. ing. Petrovčič je zvišanje cen življenjskih potrebščin priznal, vendar je odklonil zvišanje draginjskih doklad, češ da so izplačane doklade dosegle tudi zvišanje po določenih kolektivne pogodbe za ca 1.90 odst., t. j. od določenih 16.55 odst. na 18.45 odst. O tem zvišanju pa niso bile strokovne organizacije preje poučene ter so si vsled tega pridržale čas za proučitev.

Na razgovorih dne 30. 10. so zastopniki delavstva ugotovili, da je znašal dvig cen po našem sporazumnem lokalnem indeksu za ca 5.50 odst., kar nas opravičuje zvišanje draginjskih doklad, kot doplačilo za navedene mesece nazaj in znese ca 1.000.000.— din. Tukaj pa so že odšteti presežki podlage, ki je navedena v kolektivni pogodbi o draginjskih dokladah. Po teh naših ugotovitvah si je g. ing. Petrovčič pridržal čas za proučitev.

Dne 8. novembra t. l. so se vršili razgovori, na katerih nam je g. ing. Petrovčič sporočil, da ni bistvenih razlik v izračunu, istočasno pa je odklonil zvišanje draginjskih doklad za navedene mesece za nazaj. Zavrnil je utemeljeval s tem, da se je napram prvim osmim mesecem leta 1939 zaslužek delavstva dvignil za ravno toliko, kolikor znašajo povišane indeksne številke. Značilno je, da je delavstvo doseglo to povišanje plače vsled večje storitve moža v akordu in po zaokrožitvi skupinskih mezd s septembrom 1939 in z vsemi izplačanimi prispevki. Stališče g. ing. Petrovčiča je zato za delavstvo nesprejemljivo.

1. Pri sklepanju sedanje obstoječe kolektivne pogodbe iz leta 1937 so bile znižane delavske mezde za ca 11 odst. V tem primeru je g. Praprotnik v imenu upravnega sveta poudarjal, da bo delavstvu prepuščena možnost nadoknaditi to izgubo z večjo storitvijo in da na ta način zvišanim plačam podjetje ne bo ugovarjalo, ker je znižanje z 11 odst. potrebno zaradi tega, da se dvigne produkcija na moža. Ali naj bo torej sedanji dvig produkcije, ki jo je delavstvo storilo zaradi svoje pridnosti, v škodo njemu samemu?

2. Korigiranje skupinske doklade, povišanje usposobljenostne doklade, zvišanje procenta na nekatere večje praznike in višji plačani dopusti, ki so stopili v veljavo 1. 9. 1939, so po izjavi podjetja znašali ca 4.50 odst. povišanih delavskih prejemkov. To povišanje ne bi sedaj smelo služiti podjetju, da jemlje v račun draginjskih doklad, ker se je to doseglo le zaradi dobre produkcije pri podjetju in dviganju standarda delavstva. Ugotovljamo pa, da se ob času razgovorov za preureditev kolektivne pogodbe ni pričakovalo ne na eni in ne na drugi strani pojava take podražitve življenjskih potrebščin. Zato ni pravično, da bi moralo delavstvo sedanje korigiranje kolektivne pogodbe tako drago plačati.

3. Vsled dobrega uspevanja podjetja, kar se je deloma doseglo z marljivostjo delavstva in izrabo njegove delovne moči do kraja, so dale delavske strokovne organizacije predloge in prošnje za izplačilo izrednih prispevkov. Tem prošnjam je bilo v zadnjih treh letih ugodeno meseca decembra 1939 in so vsled tega ta izplačila dobila ime »božičnica«. Te božičnice, ki jih je prejemale delavstvo,

je podjetje priznalo prav gotovo vsled gori navedenih dejstev, da ima podjetje dobro prosperiteto; zato sedaj ni pravilno, da se ta izplačila računajo v draginjske doklade itd.

S takimi zavrnitvami po zvišanju draginjskih doklad se delavstvo ne more strinjati, posebno še zaradi tega ne, ker nas računski osnova prepričuje o upravičenosti zvišanja.

Z zadnjih razgovorov smo odšli zastopniki delavskih organizacij s skrajnim samozatajevanjem, ker odklonilno stališče g. ing. Petrovčiča vsekakor ni bilo koristno dobremu sožitju med delavstvom in gg. zastopniki podjetja.

Ta ugotovitev delavstva je bila sporočena ravnateljstvu in upravnemu svetu KID s prošnjo, da naj jo prouči in ugodi naši upravičenosti do doplačila draginjskih doklad za nazaj. Istočasno pa naj se uredijo redne draginjske doklade, ker z doplačilom za nazaj izgubljajo na svoji vrednosti.

Slov. Javornik

Razprave za doplačilo k draginjskim dokladam potekajo ugodno, niso pa iste še zaključene, ker je odsoten tehnični ravnatelj g. dr. ing. Klinar.

Kolektivna pogodba, ki ureja draginjske doklade pri KID bo v prihodnjem tednu zaključena s popolnim uspehom in bomo lahko ugotovili popolno zaupanje organizaciji.

Zelja pa je, da delavstvo delo strokovne organizacije pravilno ceni in da se vsi delavci, ki še niso organizirani včlanijo v organizacijo, ki jim je pri srcu. Priporočamo pa, da se predvsem organizira vsak delavec v Narodni strok. zvezi, ki še edina z uspehom zastopa delavstvo.

V zadnji okrožnici smo priložili poštne položnice za plačevanje članarine in moramo samo ugotoviti, da kljub kritiki otvoritvi poštne čekovnega računa se že kažejo uspehi in upamo, da smo s tem ustvarili red v plačevanju čl. prispevkov.

Resno pa opozarjamo tiste tovariše, ki vsled lahkomeisnosti ne poravnajo svojih prispevkov in naj vzamejo na znanje, da se v slučaju odpusta zanje ne bo posredovalo za nadaljnjo zaposlitev, če se niso mogoče iz upravičenih razlogov zadolžili v organizaciji.

Na narodni praznik 1. decembra se je vršila slavnostna seja narodnih delavcev, ki jim je Jugoslavija vse in so zanj vedno pripravljene žrtvovati svoje najdražje, da obvarujejo svobodo in mirno lahko ugotovimo, da je delavstvo složno za domovino in našega kralja Petra II.

Seja je ugotovila uspehe za blagor skupnosti in izvršila nove sklepe, ki bodo rodili nove uspehe v dobro delavstvu in javnosti od katere pričakujemo, da povsod in vedno podpira prizadevanje narodnih delavcev.

Kranj

V nedeljo, dne 1. decembra 1940 se je vršila v prostorih Narodne strokovne zveze širša odborova seja. Na tej seji so se pretresala vsa aktualna delavska vprašanja in je bilo zlasti govora o banovinskem podpornem skladu, v katerega vlagajo svoje prispevke delavci in delodajalci. Cudim se Delavski zbornici, da je šla preko vseh sklepov anket, sklicanih svojčas v Mariboru in Kranju, katerih rezultat je bil, da bodo zastopane v odboru pri dodeljevanju teh podpor vse štiri strokovne organizacije. Delavska zbornica pa je imenovala v ta odbor druge zastopnike, kot je pa bilo svojčas dogovorjeno.

Na zadnji anketi Županske zveze v Kranju nam je g. župan Česenj zagotovil, da so že v teku razgovori za ustanovitev ljudske kuhinje in ogrevalnice, kjer bi se nudila brezposelnim najnujnejša hrana in ogrev. Mesec december je že tu, mraz pritiska, brezposelnost narašča, vsled tega naprošamo mestno občino v Kranju, da pohiti z akcijo sicer bo pomoč prepozna.

V nedeljo, dne 8. decembra 1940 se bo vršila v tajništvu NSZ v Narodnem domu ob 10. uri dopoldne širša seja tovarišev iz »Intexa«.

Vse tovariše zaupnike vabimo na poset strokovne šole obratnih zaupnikov, ki se bo vršila v soboto, dne 7. t. m. ob 16. uri. Vsak sedanji in tudi bodoči zaupnik se mora zanimati za socialno zakonodajo, zato je dolžnost vseh obratnih zaupnikov, da se te strokovne šole udeležijo.

Vse tovariše, ki v redu ne dobivajo »Novo Pravdo« opozarjamo, naj se zglasijo v tajništvu podružnice NSZ v Kranju.

Stražišče pri Kranju

V tekstilni tovarni F. Sirc v Stražišču je nekaj rdečih zvezd, ki skrbijo le za obstoj lastne skupine, skupne zaupniške dolžnosti pa zanemarjajo. Hvala Bogu, da je teh zvezdic zelo malo. Pri pridobivanju članstva so nasilni in uporabljajo prazne fraze ter uganjajo demagogijo, ki pa jo mora sprevideti vsak trezno misleč delavec.

Kako razumejo rdeče zvezdice zaupniško funkcijo, naj navedemo značilne besede, ki jih je takoj po volitvah izrekla ena izmed teh propagatoric: »Jaz se ne bom potegovala za nobenega; vsak naj se briga sam za se. Kdo se pa zame?« Naj navedem še besede, ki jih je izgovorila ista oseba prejšnji teden, ko je nekaj tkalcev dobilo opomine, med njimi tudi naša članica. Zastopnica rdečih zvezd je namreč pred kratkim na vse načine vabila ljudi v vrste rdečih. Vabljen delavka pa je na srečo spoznala, kje je prostor za zavednega delavca ter je pristopila k nam. Rdeča zvezda je naši članici zagrozila dobesedno: »Naj le čaka. Bo vsaj videla, kaj morajo ta plavi narediti. Samo pride naj k nam prosit«. Lepa marksistična bratovščina! Znova nam je bilo dokazano, da rdečkarji ne poznajo pojma o delavski solidarnosti in ne vedo, kakšne so dolžnosti zaupnika.

Tovariši sodelavci! Januarja prihodnjega leta bomo spet volili obratne zaupnike. Potrudili se bomo, da bomo dobili ljudi, ki bodo v prvi vrsti zaupniki in vredni te funkcije. Z zaupniki, ki ne poznajo tovarištva, bomo temeljito obračunali. Podružnica NSZ bo postavila svojo listo, ki ne bo demagoška in ne bo poznala izjem, kadar bo šlo za skupne delavske koristi. Vsi smo delavci, vsi enako trpimo in vsi se borimo za skupne koristi.

Tovariše člane pozivamo že sedaj, da se za volitve obratnih zaupnikov temeljito pripravijo in obračunajo z rdečimi zvezdami.

Hoče pri Mariboru

Prejšnjo nedeljo se je vršil v Hočah redni občni zbor, ki je potekel v najlepšem redu in se ga je udeležilo številno članstvo. V odbor so bili izvoljeni: Malajner Ivan za predsednika, Oblak Maks za podpredsednika, Pauko Leopold za tajnika, Vesnaver Ivan za blagajnika. Ostali odbor in nadzorni odbor pa tvorijo sami zavedni tovariši. Podružnica je bila zelo agilna, kakor je razvidno iz predavanj o delavskem zavarovanju, o zaščiti delavstva v industriji, o pravicah in dolžnostih delavskih zaupnikov ter iz kolektivne pogodbe, ki jo je delavstvo v tem času dobilo.

Centralo je zastopal tov. tajnik Pelikan iz Maribora, ki je izrazil zadovoljstvo nad obilo udeležbo in nad aktivnostjo, ki prikazuje delovanje podružnice v najlepši luči. Dalje je omenjal žrtve, ki jih mora doprinašati delavstvo v sedanjem času, bodisi vsled pomanjkanja surovin, skrajšanja delovnega časa in odpustov. Podpore od strani Borze dela so zelo skromne in morajo delavci zanje naravnost prosjati, zato zahteva občni zbor, da se Borza dela ukine in mesto nje uvede obvezno brezposelno zavarovanje. Nujno je potrebno, da se uredijo draginjske doklade za družine delavcev. Podružnica NSZ v Hočah je resna in dostojna predstavnica nacionalnega delavstva in bo s svojim odborom kos težkim nalogam, ki jo še čaka.

1. decembra t. l. je priredila podružnica NSZ širšo odborovo sejo, na kateri je zastopal centralo strok. tajnik tov. Pelikan. Na odborovi seji smo določili zastopnike za na-

biranje božičnih daril, s katerimi bomo obdarovali najsiromašnejše otroke. Razpravljali smo tudi o drugih vprašanih, ki zadevajo delavstvo.

Ljubljana

V nedeljo, dne 8. decembra 1940 se bo vršila ob 10. uri v tajništvu NSZ širša odborovalna seja podruž. Zidarjev, tesarjev in gradbenih delavcev v Ljubljani. Ker bomo na tej seji razpravljali o mnogoterih vprašanih naše stroke, zato se seje udeležite vsi.

O d b o r.

Marsikatero gradbeno podjetje pošilja zidarje, tesarje in delavce mnogokrat iz mesta na deželo in smo ugotovili, da niso potem tako plačani, kakor bi morali biti doma. Na deželi delavstvo mnogokrat ne more dobiti hrane in si mora samo nabaviti potrebno kuhinjsko pripravo, potem pa se zgodi da je delavec odpuščen in je imel z nakupom kuhinjskega pribora samo izdatke. S tem nastane za delavstvo občutna škoda, ki bi jo moralo v takem slučaju poravnati podjetje.

Mnoga podjetja ne izplačujejo svojih delavcev 14dnevno, kakor bi moralo biti, ampak delavstvo preiema svoje mezde šele po treh tednih. Tukaj bodo morali podjetniki napraviti vendar enkrat red.

Maribor

Čudne metode uporablja pri nas neka tekstilna tovarna, ki zaposluje mnogo delavstva. So stvari, katere bi se pač v naši domovini ne bi smele dogajati.

Pred dnevi je neka delavka hotela zaprositi vodstvo tovarne, da se jo sprejme v službo, ker je tovarna vsled velikih naročil sprejemala nove delovne moči. Bila pa je že pri vstopu v tovarno zavrnjena, ker ni imela potrdila, da je članica neke gotove organizacije. Pripomnimo, da Slovenka ne more in ne sme biti članica take organizacije. Tam so ji še pripomnili, da dobi takoj službo, čim prinese potrdilo dotične organizacije.

Odločno zahtevamo, da se takemu zapostavljanju slovenskega delavstva napravi konec. Vsi jemo jugoslovanski kruh, zato imamo tudi vsi enake pravice do njega.

Proslavo zedinjenja je Maribor prav svečano proslavil. Podružnica NSZ je sklicala za 1. december širšo odborovo sejo, na kateri se je predsednik podružnice v svojem govoru dotaknil težke in naporene borbe jugoslovanskega naroda za osvoboditev izpod tujega jarma.

1. decembra je bila otvorjena podružnična knjižnica, ki posluje odslej redno ob sobotah popoldne in v nedeljah dopoldne. Vabimo vse člane, da se knjižnice pridno poslužujejo.

V nedeljo, dne 8. decembra se vrši dopoldne seja zaupnikov tekstilnih tovaren, na kateri se bo proučila kolektivna pogodba tekstilnega delavstva. Vabijo se vsi zaupniki, da se seje sigurno udeležijo.

Vsemu delavstvu priporočamo, da poseti res dovršeno Cankarjevo komedijo »Za narodni blagor«.

Laško

NSZ je začela buditi v delavcih v Laškem narodno zavest, ki je ravno v teh razburkanih časih nujno potrebno in popolnoma na mestu, ker ustvarja v slovenskem delavcu polnopravnega in enakovrednega človeka in državljana, kateremu pristojna ravno tako mesto pod soncem kakor kakemu grajščaku. Že započeto delo NSZ se bo razširilo tudi v prosvetnem oziru, ako je to komu ljubo ali ne ter ne bo imelo vse blatenje posameznih članov NSZ nobenega uspeha.

Zavedni delavec.

Mežica

V nedeljo dne 24. novembra se je poročil naš tovariš Pumpas Franc. Želimo njemu in njegovi življenski družici obilo sreče v novem življenju.

V noči od sobote 23. t. m. na nedeljo nas

je zbudila gasilska tromba, gorelo je pri tov. Arlu Jožetu, zgorej je ostrešje in tudi precej krme. Zahvaliti se imamo agilnim gasilcem ki so prišli z motorno brizgalno in so pogasili požar, da ni uničil vsega poslopja, isto zahvalo tudi dobrim sosedom, ki so pri gašenju pomagali.

V nedeljo 24. t. m. se je vršil članski sestanek, bil je še precej dobro obiskan, vendar je še nekaj članov, ki ne obiskujejo sestankov. Dragi tovariši, ni vse če plačate članarino, odbor želi, da pridete tudi na sestanek in prireditve, ki itak niso pregosto. Bliža se čas, ko bomo morali plačati dogovorjeno vsoto Sokolskemu društvu za društveno sobo v Sokolskem domu. Precej tovarišev je že plačalo svoj prispevek, prosimo tudi ostale da to izpolnijo.

Loke pri Zagorju

V 47. številu »Nove Pravde« smo priobčili, da je dal rudniški nadzornik nekemu delavcu dve zaušnici in da so zato rudarji zelo razburjeni. Sedaj nam je poslal prizadeti rudniški nadzornik popravek, v katerem ugotavlja, da je neresnično, da bi delavca oklofotal. Dne 4. nov. je prišel k nadzorniku delavec in ga vprašal, ali naj popravi ali odstrani stroj za mešanje betona, samo da ne bo v napatje delavcem. Nato je delavec brez vzroka zabrusil nadzorniku grdo psovko, kakršne v 10. letih službovanja niti na jugu ni slišal. Nadzornik je stopil za delavcem, ki je pa med tem zbežal, zavedajoč se, da se je zelo pregrešil. Pri tem dogodku je bilo navzočih okrog 20 delavcev, ki lahko potrdijo, da ni bilo nobenih klofut.

Rumunski železni gardisti pobijajo svoje nasprotnike

V Rumuniji je ves narod pod strašnim vtiškom zločina, ki so ga te dni pobesneli legionarji izvršili nad svojimi političnimi nasprotniki. Zdajšnja vlada generala Antonesca je bila dala nedavno zapreti 64 vodilnih in drugih mož vladavine kralja Karola, češ da so bili krivi usmrtitve voditelja Železne garde (rumunskih fašistov) Kornelija Codreana in 13 drugih železnih gardistov. Aretiranci so v vojaškem zaporu v Žilavi čakali na sodno obravnavo. Usmrtitev omenjenih železnih gardistov je bila izvršena pred dvema letoma.

Prav 26. novembra je bila obletnica usmrtitve Codreana in njegovih tovarišev. Na ta dan se je na poziv notranjega ministra Sime Horia, voditelja legionarjev (železnih gardistov), začel tako zvan Codreanov teden, ki naj bi bil posvečen spominu ustanovitelja legionarskega (železnogardistovskega) gibanja. Na ta teden so tudi določili izkopanje trupel Codreana in tovarišev, njih položitev na mrtvaški oder v tako imenovani legionarski cerkvi in njih svečan pogreb.

Noč na 27. novembra pa so porabili številni legionarji v to, da so vdrli v vojaški zapor v Žilavi in ustrelili vseh 64 tam zaprtih političnih jetnikov. Med umorjenimi je bivši ministrski predsednik general Antonescu, ki je bil obtožen, da je dal po atentatu na ministrskega predsednika Calinesca usmrtiti dolgo vrsto železnih gardistov. Dalje so med umorjenimi bivši minister za javno varnost general Marinescu, bivši načelnik tajne policije Moruzov, orožniški Bengliu, bivši minister za pravosodje Jamandi in drugi, izmed katerih mnogi gotovo niso bili niti v zvezi z usmrtitvijo Codreana.

Po krvavi noči se je pokol nadaljeval po deželi Pravijo, da je bilo umorjeno okoli 2000 političnih nasprotnikov. Tako je postal žrtev maščevalcev med drugimi tudi svetovno znani vseučiliški profesor Jorga. Legio-

narji so vdrli v njegovo hišo in ga zavlekli neznan kam. Pozneje so našli njegovo truplo na cesti blizu Ploestija. Bilo je vse preklunjano od revolverskih krogel.

Napetost vlada celo med legionarji sami. Spori med strpnim in nestrpnim krilom Železne garde trajajo že dalje časa. Tu so se obračunavanja izvajala na način, ki je prišel proti koncu prve polovice prosvetljenega 20. stoletja v modo, to je s pobijanjem. Baje so hoteli legionarji napasti celo svojega voditelja Horia Simo. Prav tako so trije zmerni legionarji plačali poskus rešitve generala Marinesca iz ječe z glavami. Dva sta morala izvršiti samomor, tretjega pa so po indijanski navadi pribili na kol. Tako vsaj poroča tuje časopise.

Pogreb Codreana in njegovih tovarišev, katerih trupla so izkopali v Žilavi, je bil razmerno miren. Udeležili so se ga številni legionarji iz vse države. Na pogreb sta poslali tudi italijanska fašistična in nemška narodnosocialistična stranka svoji delegaciji. Na krsto Codreana je bilo položeno mnogo vencev med njimi venca Hitlerjevega namestnika Hessa in italijanskega ministrskega predsednika Mussolinija. Pogrebnim svečanostim so prisostvovali nemški odposlanci, italijanski poslanik španski in japonski odpravnik poslov in drugi.

Vodja države general Antonescu je izdal razglas, ki napoveduje najstrožje kazni za vse, ki bi kakorkoli kršili obstoječe zakone. Razglas izrecno naglašja, da ne dopušča legionarjem svojevoljnega početja. Zmernejše krilo legionarskega gibanja splošno obsoja zločinstvo nestrpnih somišljenikov. Spričo težav rumunske vlade, o kateri se ne ve, ali bo kos temu razburkanemu položaju, se je že govorilo, da bo treba poklicati na pomoč nemško vojaštvo, ki naj bi pomagalo vzpostaviti red.

Nihče ne položiti roke niti na en sam naš mejnik

Pisali smo že, kako so v Zaječaru proslavili spomin na usmrtitev srbskih pravoslavnihi duhovnikov pred 25 leti. Te usmrtitve je izvršila bolgarska vojska. Enako mogočna je bila spominska proslava v Nišu, kjer je tudi velika skupna grobnica žrtev zasljepljenosti. Glavni govornik je bil Bora Milenković eden izmed redkih duhovnikov te pokrajine, ki je takrat ušel smrti. V svojem govoru je obujal spomine na žalostne dogodke pred 25 leti in je dejal med drugim:

»Kljub vsem žrtvam pa ne želimo biti maščevalni in ne prežeti s sovražnim duhom. Mi gledamo vsem dogodkom in preizkušnjam, ki nas morda še čakajo, vedro v oči, ker vemo, da ni mogoče uničiti in trajno podjarmiti narode, ki so zmerom pripravljeni napajati rodno grudo s svojo krvjo. Naj pride-

jo nad naš narod še tako hude preizkušnje, mi se jih ne bojimo, ker vemo, da rode naše matere sinove, ki so navajeni zreti smrti v oči in umirati v obrambi svobode in neodvisnosti. Mi smo mirni, ker vemo, da nam ne more nihče odvzeti niti koščka naše zemlje, pa naj potem grozi s silo, nas obsipa z obljubami ali pa nas napade. Meje kraljevine Jugoslavije so posvečene s krvjo in gorje mu, kdor bi se drznil položiti svojo roko na en sam naš mejnik.«

**TOVARIŠ IN PRIJATELJ,
ali si pridobil za „Novo
Pravdo“ že vsaj enega
novega naročnika?**